

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

**MOTIVACIJSKE TEHNIKE NASTAVNIKA U ŠKOLAMA
STRANIH JEZIKA**

Diplomski rad

Maja Mesec

Zagreb, 2018.

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za pedagogiju

Motivacijske tehnike nastavnika u školama stranih jezika

Diplomski rad

Studentica:

Maja Mesec

Mentor: dr. sc. Ivan Markić

Zagreb, 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POJMOVNO ODREĐENJE MOTIVACIJE	2
3. VRSTE MOTIVACIJE	4
3.1. ODNOS EKSTRINZIČNIH NAGRADA I INTRINZIČNE MOTIVACIJE	7
4. INTERES KAO SREDIŠNJI POJAM MOTIVACIJE	8
5. MOTIVACIJSKE TEORIJE	10
5.1. TEORIJSKE I ISTRAŽIVAČKE PARADIGME	10
5.1.1. Paradigma biheviorizma	10
5.1.2. Kognitivna paradigma	10
5.1.3. Socijalno – kognitivna paradigma	11
6. MOTIVACIJA U NASTAVI STRANOG JEZIKA	12
6.1. PRISTUPI MOTIVACIJI NA PRIMJERIMA IZ NASTAVE.....	14
7. POTICAJNO OZRAČJE KAO PREDUVJET USPJEŠNOSTI MOTIVACIJSKIH TEHNIKA .	14
8. MOTIVACIJSKE TEHNIKE.....	16
9. MOTIVACIJSKE STRATEGIJE KOD UČENJA STRANOG JEZIKA	23
10. MOTIVACIJSKO POUČAVANJE	26
11. PRIMJERI PRIMJENE MOTIVACIJSKIH TEHNIKA U NASTAVI	28
12. MOTIVACIJA PRILIKOM UČENJA STRANOG JEZIKA.....	29
13. ISTRAŽIVANJA O MOTIVACIJI I MOTIVACIJSKIM TEHNIKAMA	30
14. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE	33
14.1. UVOD	33
14.2. PROBLEM I CILJ ISTRAŽIVANJA.....	33
14.3. ISTRAŽIVAČKA PITANJA	33
14.4. NAČIN PROVOĐENJA ISTRAŽIVANJA	33
14.5. UZORAK	34
14.6. POSTUPCI I INSTRUMENTI.....	34
14.7. OBRADA PODATAKA	34
14.8. REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA.....	34
14.8.1. Vrste motivacijskih tehnika	34
14.8.2. Motivacijske tehnike u nastavi	35
14.8.3. Uloga motivacijskih tehnika u nastavi.....	36
14.8.4. Učinci korištenja motivacijskih tehnika	41
14.8.5. Korištenje motivacijskih tehnika i vrednovanje uspjeha polaznika	42
14.8.6. Usavršavanje motivacijskih tehnika	43
14.8.7. Usporedba dobivenih rezultata s rezultatima postojećeg istraživanja	43
15. ZAKLJUČAK	45
LITERATURA.....	47

Motivacijske tehnike nastavnika u školama stranih jezika

Sažetak

Učenje stranog jezika je postalo neizbježni segment temeljnog obrazovanja pojedinca u današnje vrijeme kada je proces globalizacije sve izraženiji. Za učenje stranog jezika, kao i ostalih nastavnih područja potrebna je određena motivacija, kojoj se pridaje veliki značaj iz gledišta njezinog pedagoškog značaja. S obzirom na rasprostranjenost pojma motivacije, postoje različite definicije istog. Također postoje i različite vrste motivacije i motivacijske teorije koje se najčešće mogu primijeniti i u drugim znanostima.

U ovome radu bit će predstavljene različite definicije i vrste motivacije, kao i motivacijske teorije. Uz to, navedene su i različite motivacijske metode i tehnike koje su prikazane na primjerima iz prakse. U nastavku rada bit će prikazano korištenje motivacijskih tehnika i njihov značaj i utjecaj na napredak i uspjeh polaznika škola stranih jezika, na temelju analize rezultata kvalitativnog deskriptivnog istraživanja. Cilj istraživanja je razumjeti nastavnikovo shvaćanje motivacijskih tehnika i njihov način implementacije u nastavni proces pomoću istraživanja u obliku intervjua. Transkripcija intervjua te analiza dobivenih rezultata dovele su do spoznaje da su motivacijske tehnike sastavni dio nastavnog procesa te da se ovisno o nastavnom sadržaju primjenjuju različite vrste motivacijskih tehnika. Uz to, rezultati su dali uvid u učinke motivacijskih tehnika na aktivno sudjelovanje polaznika na nastavi te na rezultate njihovog učenja.

Ključne riječi: motivacija, motivacijske tehnike, motivacijske strategije, interes

Motivation techniques of teachers in foreign language schools

Abstract

Learning a foreign language has become the inevitable segment of basic education of an individual today, when the process of globalization is increasingly pronounced. A particular motivation is required for learning a foreign language as well as other curricula, which is of great importance from the point of view of its pedagogical significance. Given the widespread use of the concept of motivation, there are different definitions of the same. There are also different types of motivation and motivational theories that are most commonly applied in other sciences.

Different definitions and types of motivation as well as motivational theories will be presented in this paper. In addition, various motivational methods and techniques are outlined in practice examples. In the course of the paper, the use of motivational techniques and their significance and impact on the progress and success of foreign language school attendants will be demonstrated, based on the analysis of the results of qualitative descriptive research. The aim of the research is to understand the teacher's understanding of motivational techniques and their way of implementing the teaching process through interviewing. Interpretation transcripts and analysis of the obtained results have led to the recognition that motivational techniques are an integral part of the teaching process and that different types of motivation techniques are applied depending on the teaching content. In addition, the results gave an insight into the effects of motivational techniques on the active participation of students in the teaching process and on the results of their learning.

Key words: motivation, motivation techniques, motivational strategies, interest

1. UVOD

Procesom globalizacije svijeta i trenutnim brojem migracija ljudi u različite države, neovisno o razlogu (putovanja, potraga za poslom, bolje školovanje, veća financijska sigurnost i sl.) i njihovom trajanju (privremene ili stalne), sve veći značaj pridaje se učenju jezika određene države u koju se migrira i o njezinim kulturnim obilježjima. Iako postoje različiti načini učenja jezika i usvajanja potrebnih jezičnih (govornih i pisanih) vještina, kao što su online-tečajevi, učenje jezika u odgojno-obrazovnim ustanovama poput vrtića, osnovnih škola, srednjih škola i fakulteta, privatne poduke ili samostalno učenje, među popularnijim načinima zasigurno su i tečajevi u školama stranih jezika. One svojom raznovrsnom ponudom vrsta tečajeva (početnički ili napredni tečajevi, individualne poduke ili grupni tečajevi te intenzivni ili uobičajeni tečajevi) te različitih jezika pružaju mnogim polaznicima, neovisno o njihovoj dobi, znanje potrebno za sporazumijevanje s pripadnicima drugih jezičnih govornih područja. S obzirom da su škole stranih jezika u pogledu koncepta rada na nastavi slične, mogu i metode rada nastavnika biti veoma slične, a krajnji cilj usvajanja potrebnih znanja i vještina je u oba slučaja jednaka.

S obzirom da su škole stranih jezika vrste obrazovnih ustanova koje pojedincu nude određeni oblik obrazovanja za vrijeme njegovog slobodnog vremena (u većini slučajeva), može se pretpostaviti kako za pohađanje takvog oblika dodatnog i dobrovoljnog obrazovanja zasigurno postoji i neka određena vrsta motivacije kod pojedinca. Početkom pohađanja tečajeva u školama stranih jezika, nastavnikova zadaća postaje održati postojeću motivaciju te ju dalje razvijati i poticati ili u rijetkim slučajevima, pobuditi početnu motivaciju za sudjelovanje na nastavi i motivaciju za učenje odabranog jezika. Pri tome nastavnici, tj. predavači u školama stranih jezika mogu se koristiti motivacijskim metodama koje često primjenjuju i nastavnici u drugim odgojno-obrazovnim ustanovama.

U ovome radu će se obraditi pojam „motivacije“ iz psihološkog gledišta (s obzirom da je u tome području i kontekstu najviše proučavan taj pojam) te će se spomenuti najvažnije vrste motivacije koje se mogu izravno ili neizravno prikazati na situacijama u školskim razredima ili nastavi tečaja stranog jezika. Uz to će se spomenuti i biti objašnjenje motivacijske strategije te ovisnost interesa i motivacije, kao i odnos razrednog ozračja, motivacije i motivacijskih tehnika. Nakon tumačenja motivacije i vrsta motivacije iz psihološkog gledišta, bit će ponuđen pregled različitih vrsta motivacijskih tehnika nastavnika po različitim kategorijama. Na kraju teorijskog dijela ovog rada bit će ponuđeni primjeri korištenja motivacijskih tehnika iz prakse te prikazi određenih psihološko-pedagoških istraživanja motivacije u kojima se, iako možda u

nekim slučajevima i indirektno, može iščitati značaj motivacijskih tehnika kod razvoja motivacije kod učenika/polaznika tečaja i sl. i usvajanja novih znanja i vještina.

2. POJMOVNO ODREĐENJE MOTIVACIJE

Pojam „motivacija“ je izrazito rašireni pojam koji se koristi u različitim područjima (npr. motivacija za rad, motivacija za učenje i sl.). Riječ „motivacija“ dolazi od latinske riječi „movere“ što znači „kretati se“ (Prax, 2016:1) te samim time već označava kako motivacija potiče osobe na kretanje i neku radnju. Motivacija kao takva je psihologijski pojam, za kojeg ne postoji jedna jedinstvena definicija, već više različitih definicija.

Kratak pregled nekih od definicija motivacije:

- „*Motivacija je psihičko stanje – impuls, želja ili potreba – koji nas navodi na neku radnju. Motivacija je odgovorna za to što ljudi odabiru radnje ovisno o očekivanim posljedicama i uloženom trudu i energiji*“ (Amann i Wipplinger, 2008:138, prema Prax, 2016:1).
- Prema Z. Bujasu *motivacija je sve ono što dovodi do aktivnosti, što tu aktivnost usmjeruje i što joj određuje intenzitet i trajanje* (Andrilović i Čudina, 1986:59).
- *Motivacija je teorijski pojam koji objašnjava zašto ljudi (ili životinje) izabiru određeni način ponašanja u određenim okolnostima* (Beck, 2003:4).
- Prihvaćajući Kellerovu (1983) definiciju *motivacije*, Crookes i Schmidt je definiraju *kao izbor aktivnosti i ciljeva koje pojedinac bira ili izbjegava, te stupanj truda koji će u njih uložiti* (Mihaljević Djigunović, 1998:44).

Iako se navedene definicije motivacije u određenom stupnju međusobno razlikuju, one svejedno imaju određene zajedničke značajke. Sve one govore o tome kako motivacije ljude, kao neki poriv, potiče na neku određenu radnju koja je zapravo sukladna određenim interesima, željama ili potrebama. Motivacija je zapravo neka vrsta stanja koja osobu potiče na izvršavanje neke radnje ili ispunjavanja cilja radi postizanja neke razine samozadovoljstva i ugode zbog dobivenog rezultata koji je proizašao iz uložene snage i napora.

Promatranjem motivacije iz gledišta odgojno-obrazovnog procesa i potreba odgojno-obrazovnih ustanova, definicija motivacije prilagođena je na navedeno specifično ozračje, ali i dalje ne postoji jedinstvena definicija motivacije, kao ni pojma motiviranja učenika unutar školskog okruženja. Jedna od definicija motiviranja učenika koja možda i najbolje objašnjava

što ono obuhvaća i koji su mu zadaci, govori da motiviranje učenika za nastavu „obuhvaća sve što (izvana ili iznutra) potiče na učenje, usmjerava ga, određuje mu intenzitet, trajanje i kakvoću“ (Marentič Požarnik, 2000:184, prema Trškan, 2006:19) ili kraće, intenzitet motivacije ovisi i o intenzitetu potrebe i o atraktivnosti cilja (Andrilović i Čudina, 1986:62). Zapravo, jačina i dugotrajnost motivacije ovisi o potrebi koju osoba želi svojim djelovanjem zadovoljiti i o tome je li ta potreba nužno potrebna za preživljavanje te osobe ili se radi o nečemu što nije nužno za preživljavanje, ali je toj osobi atraktivno i primamljivo. Uz to Beck (2003) smatra kako je temeljna motivacijska pretpostavka da se organizmi približavaju cilju, ili da se bave nekim aktivnostima za koje očekuju poželjne ishode, kao i to da izbjegavaju aktivnosti za koje očekuju da će dovesti do neugodnih ili odbojnih, odnosno averznih ishoda. Prema tome pojedinac je motiviran za određenu radnju ako pretpostave da će i postići postavljeni cilj, a demotiviran je za aktivnosti za koje pretpostavlja da neće uspješno riješiti i postići cilj. Andrilović i Čudina (1986) napominju kako je motivacijsko ponašanje uvijek usmjereno k nekoj nagradi, tj. potkrepljenju te da je to motiv za izvršavanje neke radnje.

Jednaka situacija je i kod motivacije i motiviranja unutar odgojno-obrazovnih ustanova te kod ostalih oblika stjecanja nekog znanja ili vještina. Motivacija unutar odgojno-obrazovnog konteksta, odnosno motivacija na nastavi, postala je predmetom proučavanja u mnogih teoretičara. Neki od njih su i Noar (1972) koji smatra da motivacija u nastavi podrazumijeva učenikova nastojanja da zadovolji dvije bitne emocionalne potrebe: potrebu da bude prihvaćen i potrebu za postignućem. (Mihaljević Djigunović, 1998:25) te Dörney (1994) koji na motivaciju gleda kao na jednu od glavnih determinanti postignuća kod učenja drugog jezika.

Kod učenja stranog jezika motivacija je jedan od ključnih faktora postizanja određenih ciljeva i usvajanja znanja i vještina. Motivacija za učenje stranog jezika može se sastojati od četiri unutarnja faktora koji joj određuju intenzitet, a to su: interes za drugi jezik na temelju postojećih stavova, iskustva i predznanja učenika, relevantnost koja podrazumijeva da učenik u učenju jezika vidi mogućnost da zadovolji osobne potrebe poput potrebe za postignućem, pripadnosti i moći, očekivanje uspjeha ili neuspjeha, rezultate u obliku nagrada koje će učenik postići (Mihaljević Djigunović, 1998:44). Vidljivo je da su unutar ta četiri faktora obuhvaćeni skoro svi segmenti motivacije spomenuti prethodno u definicijama tog pojma. Kao prvo mora postojati neki određeni interes, ali i potreba. Potreba kod učenja jezika može i nastati iz samog interesa, kao npr. kada se netko želi zaposliti u nekoj određenoj inozemnoj tvrtci, što znači da je taj pojedinac iz svog interesa sam sebi postavio cilj, za kojeg je potrebno prvo naučiti

potreban jezik. Pojedinaac sam procjenjuje hoće li biti uspješan u ostvarivanju svog cilja, a nagrada će mu biti ako uspije na temelju uloženog truda dobiti željeni posao.

Još jedan faktor motivacije je prema Juriću (1979) i nastavnik kojeg se može smatrati posrednikom procesa učenja jer njegova didaktičko-metodička stručnost ili nastavno-radna sposobnost potiče ili koči motivaciju za učenje i proizvodi odgovarajuće motive učenja. Inicijalna motivacija učenja nekog određenog nastavnog predmeta, može se s vremenom mijenjati ili u potpunosti nestati. To često ovisi o načinu rada na nastavi te razrednom ozračju. Stoga je zadatak svakog nastavnika korištenjem različitih materijala i metoda održati postojeću motivaciju te po mogućnosti unaprijediti je i povećati. Mogućnost nastavnika da utječe na motivaciju učenika često ovisi i o vrsti motivacije pojedinog učenika.

3. VRSTE MOTIVACIJE

S obzirom na to da je motivacija psihološki pojam, teško ga je obraditi isključivo iz pedagoškog gledišta, tj. iz konteksta škole, ne uzimajući u obzir psihološku komponentu tog pojma, koja je također prisutna u obrazovnom procesu. Iz psihološko-pedagoškog gledišta istraživanja motivacije fokus se stavlja na motive učenja, pri čemu je bitno razlikovati četiri vrste motivacije: intrinzičnu motivaciju, ekstrinzičnu motivaciju, motivaciju za uspjehom i učenje iz interesa (Prax, 2016:2). Kako bi se lakše razumjela potreba za motivacijskim tehnikama u odgojno-obrazovnom procesu i njihova učinkovitost, potrebno je pobliže objasniti navedene vrste motivacija:

Intrinzična ili unutarnja motivacija sastoji se od želje ili namjere za provođenjem određene radnje učenja jer ju osoba sama smatra zanimljivom ili joj predstavlja neki oblik zadovoljstva (Bialecki 2014:5, prema Prax, 2016:2). Kao i što sama definicija navodi, učenici uče zbog vlastite želje i neovisno o vanjskim utjecajima i poticajima uvjetovanih ocjenama ili očekivanjima od strane nastavnika, obitelji i prijatelja. Nastavnici bi trebali iskoristiti intrinzičnu motivaciju svakog pojedinca u odgojno-obrazovne svrhe, tj. trebali bi u svakodnevni rad uključiti one aktivnosti i sadržaje koji su zanimljivi većini učenika ili polaznika tečaja (u slučaju škola stranih jezika), na sljedeće načine: prilagođavanjem onoga što se uči učeničkim interesima, uvođenjem novosti i raznolikosti u nastavu, aktivnim sudjelovanjem učenika i brzim povratnim informacijama, poticanjem radoznalosti, povezivanjem onoga što se uči s osobnim životom učenika te pomaganjem učenicima da sami postave svoje ciljeve (Vizek-Vidović, 2014:266-269).

Ekstrinzična ili vanjska motivacija opisuje želju ili namjeru „provođenja radnje učenja kako bi se postigle poželjne posljedice ili izbjegle negativne (Bialecki, 2014:5, prema Prax, 2016:2). Kod ove vrste motivacije učenici uče isključivo zbog vanjskih poticaja i očekivanja, ne zbog vlastite želje ili interesa. Jedina unutarnja motivacija koja je prisutna kod učenika je želja da se izbjegne loša ocjena ili reakcija nastavnika, obitelji ili prijatelja i da se izbjegne neugodan osjećaj kod negativnih reakcija okoline. Ekstrinzična motivacija povezuje uspješno izvođenje zadataka s posljedicama do kojih je učenicima stalo te se temelji na potkrepljenjima, povratnim informacijama i nagradama koje inače u samom zadatku ne postoje (ocjenama, materijalnim nagradama, dopuštenjima učenicima da se bave nekom aktivnošću koju vole, simboličkim nagradama, pohvalama, društvenim nagradama, nagradama koje daje nastavnik/ca...) (Vizek-Vidović, 2014:271).

Motivacija za uspjehom je općenita i relativno dugotrajna tendencija za energičnim i strpljivim rješavanjem zadataka kako bi se postigao uspjeh (Drever i Fröhlich, 1972:170, prema Prax, 2016:3). Za razliku od ostalih motivacija koje mogu biti kratkotrajne i prolazne, ova vrsta motivacije je dugotrajna i najčešće se proteže kroz cjelokupni odgojno-obrazovni proces pojedinca. Kod ove vrste motivacije pojedinac (učenik) usmjeren je na postizanje dugotrajnih, krajnjih rezultata, pri čemu su kratkotrajni rezultati i učenje na kraće vrijeme manje bitni. Prilikom razvijanja motiva za postignućem (tj. uspjehom) u odgojno-obrazovnim ustanovama treba dosljedno isticati i poticati samostalnost i nezavisnost u vezi s izvršavanjem zadataka kojima će se dijete istaknuti pred drugima, te razmjerno rano postavljati dosta teške zadatke i jasno pokazivati zadovoljstvo zbog uspjeha i nezadovoljstva zbog neuspjeha (Andrilović i Čudina, 1986:67).

Učenje iz interesa ima kvalitetu značajnog učenja željenog od subjekta te pridonosi autonomiji subjekta i stvara temelj za daljnje učenje koje slijedi promjenom predmeta učenja i konteksta (Mikelskis 2006:256, prema Prax, 2016:3). Kod ove vrste motivacije potrebno je razlikovati individualni, aktualni i situacijski interes te interesantnost kao osobinu okoline učenja (Krapp, 1992, prema Prax, 2016:3). Ovisno o vrsti interesa i razloga njegovog pojavljivanja, postoji dugotrajni i kratkotrajni interes. Interes često nestaje nakon ostvarivanja prethodno određenog cilja. Interesi učenika mogu se u odgojno-obrazovnom procesu iskoristiti za poticanje učenika za učenjem i usvajanjem novog znanja. Kako bi se to postiglo nastava bi trebala biti koncipirana na način da se s predmetom poučavanja povezuju pozitivni osjećaji, da predmet poučavanja ima subjektivno značenje za učenike (kao npr. implementiranje svakodnevnih iskustava u

nastavu) te da se nastava odvija uz što manje prisile, tj. da se izbjegava ekstrinzična, a potiče intrinzična motivacija (Prax, 2016:4).

Vidljivo je da nastavnik ne može na sve vrste motivacija jednako utjecati. Naime nastavnik ne može utjecati na intrinzičnu motivaciju učenika ili na njegovu motivaciju za uspjehom, ali zato može imati poveću ulogu kod stvaranja i usmjerivanja ekstrinzične motivacije za učenje nekog određenom nastavnog predmeta ili potaknuti interes za neko područje učenja. Kod usmjeravanje motivacije i stvaranja interesa za područja unutar odgojno-obrazovnog procesa bitnu ulogu imaju motivacijske tehnike nastavnika, koji svojim stavom prema predmetu poučavanja i različitim aktivnostima mogu učenike potaknuti na rad i aktivno sudjelovanje u obrazovnom procesu i na taj način olakšati učenicima proces usvajanja potrebnog znanja i vještina.

Prema autoru Vizek-Vidović (2014.) postoje uz intrinzičnu i ekstrinzičnu motivaciju i motivacija za postignućem (koja je zapravo motivacija za uspjehom kod Praxa 2016) te motivacija za učenjem. Motivacija za postignućem definira kao opću tendenciju stremljenja k uspjehu i tendenciju biranja aktivnosti usmjerenih k cilju i uspjehu (McClelland i Atkinson, 1948, prema Vizek-Vidović, 2014:253) te smatra kako nastavnici trebaju poticati takve težnje učenika te da osobe općenito mogu pokušati postići neki cilj ili stremeći uspjehu ili izbjegavanje neuspjeha (Atkinson, 1964, prema Vizek-Vidović, 2014:253). Način na koji će neki učenik pokušati postići svoj cilj ovisit će o njegovoj osobnosti ili prethodnim iskustvima. Učenici iz razreda u kojima se potiče motivacija za postignućem, a da pri tome imaju lošije rezultate u rješavanju zadataka ili su sporiji od ostalih, često će početi sumnjati u svoje sposobnosti i pribjeći izbjegavanju neuspjeha, na način da ne sudjeluju ili izbjegavaju aktivnosti, postavljaju nerealno visoke ciljeve, postavljaju preniske ciljeve, odlažu rad do zadnjeg trenutka ili uopće ne ulažu napor kod rješavanja zadataka ili učenja (Vizek-Vidović, 2014:254). Učenici koji koriste takve načine rada, zapravo se ograde od mogućeg neuspjeha i osjećaja krivnje jer uvijek imaju neki izgovor kojim će krivnju za lošiji rezultat prebaciti na nešto drugo, npr. kada su im ciljevi toliko niski da znaju da će ih uspješno riješiti ili kada su previsoki te su već prethodno svjesni da su ti ciljevi previsoki da ih se dostigne te da im za tako visoke ciljeve nitko neće zamjeriti ako ih ne postignu i sl.

Motivaciju za učenjem definira autor kao uvjerenje učenika u to da je glavni cilj školovanja postizanje kompetencije u onome što se u školi uči, a ne samo u postizanju dobrih ocjena te često biraju teže zadatke, stalno unaprjeđuju vlastite strategije učenja i sl. (Vizek-Vidović, 2014:263).

3.1. ODNOS EKSTRINZIČNIH NAGRADA I INTRINZIČNE MOTIVACIJE

Na intrinzičnu motivaciju pojedinca, neovisno o tome je li već prethodno postojala ili je se pokušava naknadno pobuditi, mogu utjecati ekstrinzične nagrade. Takav oblik rada koriste i nastavnici. Ako zanemarimo ocjene koje nastavnici daju učenicima, ekstrinzične nagrade unutar razreda mogu biti i u obliku pohvala ili nagrada (npr. ako netko sudjeluje ili postigne najbolji rezultat u nekoj igri znanja, može ga se nagraditi s manjom količinom zadaće i sl.). Prema tome, ekstrinzične nagrade mogu djelovati kao motivacijske tehnike, ukoliko ih nastavnik koristi na odgovarajući način. Bitno je napomenuti kako ne moraju sve vrste ekstrinzičnih nagrada djelovati pozitivno na intrinzičnu motivaciju svakog učenika te se može dogoditi da zapravo smanje intrinzičnu motivaciju. Tako su u istraživanju na djeci u vrtiću Anderson, Manoogian i Reznick (1976.) usporedili učinke novca, nagrade „dobar igrač“ i verbalne pohvale kao potkrepljivača te su rezultati pokazali kako su novčane nagrade i nagrada „dobar igrač“ dovele do smanjenja intrinzične motivacije, a verbalne pohvale do povećanja (prema Beck, 2003:191). Autor Beck (2003) prema DeCharmsvoj (1968) sugestiji smatra da je prethodno spomenuti fenomen povećanja ili smanjenja intrinzične motivacije na temelju vrste dobivene ekstrinzične motivacije temelji na percepciji stupnja kontrole pojedinca kojemu se daje nagrada. Naime novčanu nagradu i nagradu „dobar igrač“ pojedinci mogu shvatiti kao nagrade koje ovise o milosti vanjskih činitelja i da time gube kontrolu nad svojim radnjama, dok se verbalne pohvale često shvaćaju kao nagrada za nešto nad čime pojedinac ima vlastitu kontrolu. Pojedinci često odustaju od aktivnosti kod kojih imaju osjećaj gubitka kontrole, ali nastavljaju s aktivnostima za koje smatraju da sami kontroliraju njihov tijek i da su dobivenu nagradu zaslužili vlastitim trudom, a ne nečijom velikodušnošću.

Prema tome nastavnici trebaju pripaziti kod motivacijskih tehnika koje uključuju ikakvu vrstu nagrađivanja učenika za njihov uspjeh jer nemaju nužno sve vrste nagrada pozitivan učinak na motivaciju svih učenika. Potrebno je koristiti što više verbalnih pohvala te prilikom korištenja drugih oblika nagrađivanja pažljivo pratiti reakcije učenika na nagradu, kako bi što prije uočili negativne reakcije učenika i otklonili moguću nepoželjnu nagradu. Na taj način može se predvidjeti daljnji gubitak intrinzične motivacije kod učenika prilikom korištenje nekih od vrsta nagrađivanja te se po mogućnosti i spriječiti. Poželjno bi bilo da nastavnici koriste vrste nagrada koje odgovaraju svim (ili većini) učenika te da ponude određenu alternativu u slučaju da naiđe prilikom dodjeljivanja nagrade na otpor ili negodovanje nekih od učenika.

Također je važno uzeti u obzir omjer uloženog truda učenika i njihovih rezultata i redovito davati učenicima povratne informacije o njihovom napretku u učenju, kako učenici taj omjer ne bi shvatili kao negativan i kako im se onda ne bi smanjila motivacija (Mihaljević Djigunović, 1998:45). S obzirom da se intrinzična motivacija (kojoj je nagrada sama aktivnost) smatra u odgojno-obrazovnom radu vrijednijom od ekstrinzične (koja se zadovoljava nagradama izvana) (Andrilović i Čudina 1986:66), nastavnik treba upozoravati učenike na vrijednost učenja jezika koja bi osiguravala intrinzične nagrade (Mihaljević Djigunović, 1998:46).

4. INTERES KAO SREDIŠNJI POJAM MOTIVACIJE

Interes je jedan od bitnijih komponenta motivacije i procesa motiviranja te se interesi smatraju utjecajnim (motivacijskim) uvjetovanim faktorima učenja i time izražajnom varijablom školskih i akademskih postignuća (Krapp, 1992b, prema Krapp, 1998:185). Interes označava zanimanje za neko određeno područje, neku radnju ili sl. te je olakšavajuća okolnost ako učenici samostalno iskazuju interes za učenje nastavnih predmeta. To je često pokazatelj intrinzične motivacije kod učenika te je uloga nastavnika kod takve vrste motivacije održavanje iste, te njegovanje interesa učenika. Ponekad nastavnici svojim nastavnim metodama i tehnikama stvore negativan utjecaj na učenika/e te on/i izgubi/e motivaciju i interes za učenje prethodno omiljenog nastavnog predmeta. Prema Krapp (1998) osoba koja ima interese bavi se određenim stvarima „do kojih joj je stalo“ i to čini slobodne volje, bez vanjskog pritiska ili prisile jer se identificira s predmetima i mogućnostima postupanja svog interesa. Iako odraslim osobama kod razvijanja njihovih interesa često ne treba pomoć, učenicima i djeci, nastavnici tijekom odgojno-obrazovnog procesa trebaju pomoći u razvijanju i održavanju njihovih interesa. Stoga motivacijske tehnike ne moraju nastavnicima služiti samo za početno motiviranje učenika za rad i učenje, već i za održavanje i razvijanje već postojeće motivacije koja se zbog postojećeg interesa može izraziti u obliku različitih pitanja. Naime, učenici zainteresirani za neko područje najčešće postavljaju dodatna pitanja kako bi saznali više o svome interesnom području te je bitno odgovarati na takva pitanja i poticati ih razgovorom na postavljanje novih, relevantnih pitanja. Prema tome nastavnici mogu koristiti razgovor kao motivacijsku tehniku ili neku drugu kojoj je krajnji cilj produblјivanje već postojećeg znanja o određenoj temi ili nastavnom predmetu.

S obzirom na to da je kod motiviranih radnji bitan njihov cilj, tj. poželjni ciljevi koje netko hoće postići ili nepoželjni događaji ili rezultati koje netko hoće izbjeći, prema Dreselu (2004) postoje

dva odlučujuća uvjeta motivacije za postizanje određenog ciljnog stanja izvršavanjem određene radnje, a to su: (1) poželjnost (poticaj ili vrijednost) ciljnog stanja, tj. rezultat usporednog ocjenjivanja cilja u usporedbi s ostalim ciljevima i (2) subjektivna mogućnost realizacije (očekivanje) ciljnog stanja, tj. postizanje željenog ili izbjegavanje nepoželjnog. Poželjnost ili nepoželjnost nekog rezultata se također može svesti na interese i strahove pojedinca, tj. njegova pozitivna i negativna iskustva.

Istraživačka grupa (Eccles, 1983; Eccles, Adler & Meece, 1984; Wigfield, 1992; Wigfield & Eccles, 1992) je u školskom području uspjeha empirijskim istraživanjem izlučila tri poticajne komponente kojima se iskazuje poželjnost radnji i njihovih rezultata, a to su: (1) važnost postizanja uspjeha kod određene radnje, (2) korisnost nekog zadatka i (3) intrinzično procjenjivanje nekog zadatka (Dresel, 2004:17). Kod važnosti postizanja uspjeha kod neke određene radnje zapravo se misli na intrinzičnu motivaciju ispunjavanja nekog zadatka ili postizanja nekog rezultata jer ispunjavanjem istog, pojedinac određuje vlastito „ja“. Za lakše razumijevanje navedenih komponenti Dresel (2004) daje primjere za svaku te je važnost postizanja uspjeha objasnio na primjeru školarke koja sebe smatra sportašicom te je sukladno tome motivirana postignuti dobar rezultat na sportskim natjecanjima jer je to dio njezinog identiteta te joj pomaže u samoodređivanju svog vlastitog ja. Nadalje korisnost nekog zadatka autor objašnjava kao približavanje nadređenim ciljevima, kao npr. kod učenice koja nije pretjerano zainteresirana za učenje engleskog jezika, ali svjesna njegovog značaja za studij u inozemstvu, svejedno savjesno obavlja sve zadatke. Intrinzično procjenjivanje odnosi se na veselje koje pojedinac osjeća kod izvođenja neke radnje te kao interes za neki predmet, tj. pojedinac će samostalno obaviti neku radnju neovisno o vanjskim potkrepljenjima, već isključivo na temelju veselja i zadovoljstva koje osjeća prilikom toga. Rezultati istraživanja (Eccles & Wigfield, 1995) pokazali su da su navedene tri komponente potpuno razdvojene jedna od druge tek nakon osnovnoškolske dobi učenika, dok su u razdoblju prije toga važnost i korisnost kod učenica povezane, a samo je intrinzično procjenjivanje odvojeno od njih (Dresel, 2004:17).

Subjektivna mogućnost realizacije i poželjnost ovise o određenim stanjima djelovanja i njegovih rezultata (prema Dresel, 2004:19-22): o naporu (uloženom u obavljanju neke radnje ili zadatka), načinu odabira (određenih školskih predmeta koji se pokazao u istraživanju načina izbora kod američkih učenika (Eccles et. al., 1984; Meece, Wigfield & Eccles, 1990) kao rezultat procjene važnosti pojedinca, pretpostavljene korisnosti i intrinzične procjene), strahu od neuspjeha (koji ovisi o uzbuđenosti, nervozu, sumnji u samog sebe i sl.), nemoćnosti

(prilikom rješavanja zadataka ili obavljanja neke radnje) i o osjećaju vlastite vrijednosti. Kombinacijom različitih stupnjeva navedenih kriterija, određuju se i različiti stupnjevi poželjnosti i subjektivna procjena mogućnosti realizacije određenog zadatka ili uspjeha.

5. MOTIVACIJSKE TEORIJE

Motivacija, koja se shvaća kao osnovni pokretač ljudskog djelovanja, često se uzima u obzir prilikom tumačenja čovjekova uspjeha ili neuspjeha. Motivacija kao takva označava samo da postoji neki poriv kod osobe da djeluje na određeni način, ali zapravo ne daje odgovor na jedno od najfundamentalnijih pitanja opće psihologije: Zašto se ljudi ponašaju tako kako se ponašaju? (Topalov, 2011:9). Na to pitanje pokušavaju odgovoriti teorije motivacije koje se često oslanjaju na različita objašnjenja.

5.1. TEORIJSKE I ISTRAŽIVAČKE PARADIGME

Motivaciju kao pojam i pojavu je teško definirati, te je kao mnoge druge slične pojave bila i predmet istraživanja kroz povijest. Istraživajući i teoretizirajući o toj pojavi, tj. mentalnom stanju, nastaju i različite teorije i paradigme motivacije. Tri najbitnije teorijske i istraživačke paradigme su: bihevioristička, kognitivna i socijalno-kognitivna. Iako se te paradigme koriste iz gledišta psihologije, one su sastavni dio u razumijevanju pojma motivacije i u pedagoškom smislu. Razumijevanjem psihološkog gledišta ovog pojma može doći do lakšeg unaprjeđenja pedagoškog prakse u odgojno-obrazovnim ustanovama.

5.1.1. Paradigma biheviorizma

Prva paradigma je paradigma biheviorizma. Smatra se da prve teorije motivacije koje su se pojavile 50-ih godina prošlog stoljeća pripadaju paradigmi biheviorizma te ističu kako ljudi reagiraju na određene nagone i potrebe, a da su ljudi bez tih nagona i potreba po prirodi inače pasivni (Topalov, 2011:11). Kasnije teorije biheviorizma smatraju potkrepljenje najbitnijim te tvrde da je potkrepljenje sve ono što *pobuđuje ili održava učestalost ponašanja, a čija dostupnost zavisi od uspjeha tog ponašanja* (Topalov, 2011:11). Sukladno biheviorizmu, motivaciju se može tumačiti kao poticaj ili podražaj koji utječe na ponašanje živih bića te ga oblikuje na određeni način.

5.1.2. Kognitivna paradigma

Kognitivna paradigma djelomično se nadovezuje na paradigmu biheviorizma te ju proširuje, tj. proširuje način tumačenja i shvaćanja motivacije i način na koji ona nastaje uključivši i kognitivne pojmove i dimenzije. Kako Pintrich i Schunk (1996) zaključuju, objašnjenja

ponašanja ne uključuju više koncepte poticanja i potkrepljenja, već „naglašavaju učenikova konstruktivna tumačenja događaja i ulogu koju njihova vjerovanja, kognicije, osjećaji i vrijednosti imaju prilikom postignuća“ (Topalov, 2011:16). Ova paradigma je više usredotočena na živo biće, u ovom konkretnom slučaju učenika, kao na individuu, uzimajući u obzir neke od njegovih osobnih karakteristika i načina razmišljanja. Još jedna od razlika koju navodi Topalov (2011) je ljudska priroda, tj. u kognitivnoj paradigmi se navodi kako su ljudi kao biološki organizmi zapravo prirodno aktivni te ne bi trebali objašnjavati svoje razloge za određene radnje, već bi se trebalo objasniti zašto netko od svih mogućnosti koje mu se nude bira samo neke (određene) i razvija ih na određeni način.

Kognitivna paradigma govori o tome, kako teorija motivacije pokretače djelovanja traži u čovjeku kao pojedincu, usredotočivši se na njegove unutrašnje faktore te su se na taj način i razvila tri bitna pristupa, odnosno tri bitne teorije: teorija očekivane uspješnosti i vrijednosti uspjeha, teorija cilja i teorija samoodređenja (Topalov, 2011:16-17). Teorija očekivane uspješnosti i vrijednosti uspjeha je prva teorija koja čovjeka shvaća kao aktivno i racionalno biće koje svjesno donosi odluke. Teorija cilja, kao što joj i samo ime govori, je usmjerena na ciljeve koje pojedinci pokušavaju ostvariti. Posljednja teorija, teorija samoodređenja, govori kako ljudi imaju urođenu potrebu biti nezavisni te da su motivirane radnje, one kojima se pojedinac bavi zbog svoje unutrašnje motivacije, tj. donošenjem vlastite odluke.

Svaka od tih teorija sadrži druge teorije koje dodatno objašnjavaju shvaćanje motivacije unutar navedenih paradigmi, u psihološkom smislu. Tako se u teoriju očekivane uspješnosti i vrijednosti uspjeha ubrajaju teorija postignuća, teorija atribucije; u teoriju cilja se ubrajaju teorija postavljanja cilja, teorija usmjerena ka cilju; u teoriju samoodređenja se ubrajaju vanjska ili unutrašnja motivacija, nagrade i unutrašnja motivacija, pohvale – verbalne nagrade.

5.1.3. Socijalno – kognitivna paradigma

„Prema socijalno kognitivnom pristupu izučavanja motivacije kontekst u kome pojedinci žive i djeluju mora biti uzet u obzir prilikom analize njihovog djelovanja“ (Topalov, 2011:45). Ova paradigma objedinjuje prošle dvije na određeni način. Naime, u ovoj su paradigmi bitni i vanjski utjecaji/podražaji u obliku interakcija i promatranja drugih, ali i razlike i intrinzična motivacija samog pojedinca koja ga potiče na učenje od drugih. „U ovoj paradigmi, fokus se stavlja na tumačenje načina na koji ljudi stječu znanje, vještine, strategije, vjerovanja i emocije bilo putem promatranja drugih ljudi u svom okruženju ili putem interakcija s njima“ (Pintrich i Schunk, 1996, prema Topalov, 2011:45-46). Promatranjem drugih i putem interakcije s drugim osobama, pojedinac prisvaja bitno znanje, vještine i sl. sposobnosti. Tako se ova paradigma

zasniva na različitim premisama (Bandura, 1986, 1997, Pintrich i Schunk, 1996, prema Topalov, 2011:46): recipročnoj interakciji između osobnih faktora, faktora ponašanja i faktora okruženja, odnosu između učenja i motivacije, neposrednom, tj. aktivnom učenju i na posrednom, tj. učenju putem promatranja. Ukratko, objašnjavaju se interni i eksterni ciljevi neke osobe za rad te njihove interakcije i razjašnjenje posljedica različitih sustava ciljeva u socijalnim kontekstima uspjeha, kao npr. u školskoj nastavi ili poslovnom području organizacijskih odnosa (Ames, 1992; Dweck & Leggett, 1988; Locke & Latham, 1990; Nicholls, 1984) (Dresel, 2004:9). Ova paradigma ukazuje na povezanost osobnih i socijalnih čimbenika u učenikovo samoprocjeni i u razvoju motivacija utjecajem na ponašanje pojedinog učenika.

6. MOTIVACIJA U NASTAVI STRANOG JEZIKA

Topalov (2011) se također pozabavio motivacijom u nastavi stranog jezika te je istaknuo dva utjecajna modela motivacije u učenju stranog jezika: društveno – obrazovni model i procesni model motivacije. Jedan od najangažiranijih istraživača i teoretičara na tom području je Gardner, koji je zajedno sa svojim suradnicima uveo standardizirane instrumente i istraživačke metode, kojima je standard istraživanja motivacije podigao na novu razinu. Prema Gardnerovoj teoriji (Gardner, 1985), motivaciju čine 4 komponente: cilj učenja, intenzitet motiviranosti, želja za učenjem jezika i stavovi prema činu učenja i prema jeziku (Topalov, 2011:53). Motivacija kao takva je „mentalni „pokretač“ koji uključuje cilj, uloženi napor, želju (kognitivnu dimenziju) i uživanje u zadatku (afektivnu dimenziju)“ (Topalov, 2011:53) te se smatra kako je učenik istinski motiviran ako su te sve četiri komponente aktivne. Prema ovoj teoriji, koja se još naziva socio-psihološkom teorijom motivacije u učenju stranog jezika, *zapravo se ističe da je nivo uspjeha rezultat stavova i motiviranosti* (Topalov, 2011:54).

Sljedeći model koji ukazuje na vanjske poticaje iz neposredne blizine učenika i na značaj nastavnikove uloge u razvoju motivacije i oblikovanju ponašanja učenika je procesni model motivacije. Taj je model nastao kao odgovor na novopostavljene zahtjeve u redefiniciji modela motivacije. Naime, Topalov (2011) spominje kako se kod motivacije trebaju uzeti u obzir i varijable poput vremenske dimenzije, vremenske organizacije motivacije i sl.

„Istraživanje za istraživanjem pokazuje da, iako učenici u učionicu dolaze s određenom motivacijskom pozadinom – poput uvjerenja, očekivanja i navika – neposredni kontekst učenja snažno utječe na njihovu motivaciju. Odluke o prirodi zadataka, načinu ocjenjivanja,

nagrađivanja, mjeri autonomije koja se učenicima omogućava, i čitavom nizu drugih faktora koji su pod kontrolom nastavnika, u velikoj mjeri određuju učenikovu motivaciju“ (Stipek, 1996:85, prema Topalov, 2011:67).

Ovim se primjerom ukazuje na važnu ulogu nastavnika na motivaciju učenika. Naime, nastavnik svojim postupcima i kriterijima određuje tijek odgojno-obrazovnog procesa i način rada na nastavnom satu. S obzirom da učenici velik dio svog vremena provode u školi u suradnji (partnerskom odnosu) s nastavnikom/cima, postupci nastavnika i njegov način razmišljanja i stajališta izravno utječu na učenika. Na učenika i njegovu razinu motivacije utjecati će način rješavanja postavljenih zadataka, kao i stupanj samostalnosti koji učenici pri tome imaju, tj. mjera u kojoj nastavnik kontrolira njihove metode rada tijekom rješavanja zadataka. Uz to, bitnu ulogu ima i način ocjenjivanja i nagrađivanja učenika za uloženi trud i postignute rezultate ispunjavanjem obaveza i rješavanjem zadataka. Važno je nastavnika usmjeriti u svome radu kako bi ga što više unaprijedio potičući učenike na konstantnu i aktivnu suradnju tijekom nastavnog procesa i za postizanjem što boljih rezultata.

Prethodno spomenutim modelima, društveno-obrazovnom modelu i procesnom modelu, zajednička je to *što oba promatraju motivaciju kao proizvod pojedinca* (Topalov, 2011:82), a najveći značaj im je *u isticanju složenosti čovjekove motivacije, te u pokušaju da se nastavnicima jezika ponude mogućnosti praktične primjene rezultata i zaključaka istraživanja* (Topalov, 2011:83). Kao što je spomenuto, motivacija je iznimno složen pojam i kao takav se teško definira i teško se njime upravlja. Ovdje je dan samo djelomičan prikaz složene strukture modela motivacije i njegovih teorija, koje su od važnosti, ne samo u području psihologije, već i u području pedagogije.

Uz društvene modele i (ne)izravne povezanosti učenika s jezikom koji je predmet poučavanja ili državom u kojoj se taj jezik govori, kod učenja stranih jezika bitne su i nastavnikove metode poučavanja, od kojih je jedna i PowerPoint prezentacija. Prema Gal (2007.) prezentacije se mogu koristiti za različite vrste aktivnosti u nastavi stranih jezika, kao npr. uvod u temu/cjelinu – motivacija, za objašnjavanje i uvježbavanje gramatičkih struktura, uvođenje i uvježbavanje vokabulara, uvježbavanje izgovora, upoznavanje s elementima kultura i civilizacije i dr. Primjena prezentacija je veoma raznovrsna, što omogućuje njihovo lakše prilagođavanje različitim nastavnim predmetima i njihovim mogućnostima i potrebama nastavnika i učenika prilikom izvođenja nastave.

6.1. PRISTUPI MOTIVACIJI NA PRIMJERIMA IZ NASTAVE

Prema Mihaljević Djigunović (1998) postoje u psihologiji dva glavna pristupa motivaciji, a to su hedonistički pristup kojim se na motivaciju gleda kao na kontinuirani proces prilagođavanja okolini te drugi pristup prema kojem je pojedinac neprestano u potrazi za nečime što bi moglo potkrijepiti ili unaprijediti njegovo „ja“.

Prvi pristup u kontekstu nastave znači da nastavnik nastavne aktivnosti treba prilagoditi mogućnostima svakog učenika kako bi svaki od njih mogao doživjeti uspjeh i kako bi se na taj način smanjila napetost unutar skupine. Autor također spominje kako je takav način rada u učenju stranih jezika zapravo nemoguće primijeniti jer jezik kao sredstvo komunikacije zahtijeva interakciju najmanje dvije osobe, što onemogućuje potpunu individualizaciju nastavnih aktivnosti svakome učeniku pojedinačno.

Kod drugog pristupa koji govori o težnji za ostvarivanjem vlastitog potencijala, nastavnik dobiva mogućnost učenika zainteresirati za učenje, na način da intrinzičnu motivaciju učenika za učenje stranog jezika uspjehom i zadovoljstvom zbog priznatog postignuća razvije u jezične aktivnosti, što kod učenika može razviti zanimanje za jezik zbog samog jezika.

Kod oba pristupa, nastavnik može koristiti neke od motivacijskih tehnika kako bi lakše usmjerio i iskoristio motivaciju učenika i na taj način im olakšao učenje jezika i usvajanje novog znanja i vještina. Odabir određenih motivacijskih tehnika ovisi o broju učenika i o njihovim interesima i načinima rada.

7. POTICAJNO OZRAČJE KAO PREDUVJET USPJEŠNOSTI MOTIVACIJSKIH TEHNIKA

Jedan od važnijih aspekata svake odgojno-obrazovne ustanove i svake vrste nastave je ozračje. Ozračje koje se opisuje kao humana kvaliteta odnosa između nastavnika i učenika te učenika međusobno (prema Meyer, 2005:47) može uvelike doprinijeti kvaliteti nastave i time lakšem motiviranju učenika od strane nastavnika. Pri tome je bitno da je nastavno ozračje pozitivno i poticajno, kako bi suradnja sudionika u tome procesu bila što uspješnija. Zbog toga se poticajno ozračje učenja označuje kao nastavno ozračje kojeg obilježava uzajamno poštivanje ili respekt, pouzdano pridržavanje pravila, zajednička podjela odgovornosti, pravednost nastavnika prema svakom pojedincu i cijeloj grupi za učenje te skrb nastavnika za učenike i učenika međusobno (Meyer, 2005:47).

Navedena obilježja poticajnog ozračja i njegova važnost unutar nastavnog procesa primjenjiva su i unutar škola stranih jezika kao vrste obrazovne ustanove u kojoj su polaznici najčešće podijeljeni u grupe nalik na razrede u školama (iako s manjim brojem članova unutar jedne skupine). I u ovoj vrsti nastave, članovi grupe i nastavnik trebaju se uzajamno poštivati, pridržavati prethodno dogovorenih pravila, podijeliti odgovornosti, biti pravedni jedni prema drugima te trebaju međusobno skrbiti jedni o drugima. Zapravo u tome najveću ulogu ima nastavnik koji svojim ponašanjem, radom i reakcijama ima mogućnost utjecati na ostale članove grupe i formirati ozračje na način da nikome ne stvara nelagodu, tj. da je svima unutar grupe ugodno na nastavi. Uz to, nastavnik i polaznici mogu međusobno jedni druge poticati na postizanje većih uspjeha te stvoriti relativno opuštenu atmosferu za učenje, kako bi se smanjila razina stresa polaznika od usvajanja novih spoznaja među dosad njima nepoznatim osobama. Prema Palekčiću (1985) su i drugi autori uvidjeli važnost uloge nastavnika te tako Barker (1971) navodi značaj nastavnikovog odnosa prema učenicima u procesu školskog učenja, a Ničković (1979) ističe da je „stvaranje i održavanje poticajne klime i međuljudskih odnosa bitan uvjet poboljšanja stanja u području i motivacije i stimulacije učenja u nastavi. Nastavnik, čije ponašanje treba odisati povjerenjem i poštovanjem prema učenicima te se treba brinuti o potrebi da razredna klima bude ugodna (Rogers, 1968, prema Mihaljević Djigunović, 1998:152), za postizanje takvog, pozitivnog ozračja i pogodnih uvjeta za učenje treba koristiti i različite motivacijske tehnike, čijom uporabom može lakše stvoriti opuštenu atmosferu i pobuditi interes polaznika, što je kod same frontalne nastave izrazito teško postići. Korištenjem motivacijskih tehnika polaznike se motivira da pomoću različitih igara, šala ili grupnih radova, radova u paru i sl. lakše međusobno komuniciraju te se bolje upoznaju. To je bitan korak kod stvaranja opuštene atmosfere unutar grupe.

Ukoliko se prethodno navedena obilježja poticajnog ozračja uravnoteže, one mogu potaknuti samopouzdanje kod polaznika, njihovu spremnost za postignuća, utjecati na njihova gledišta i nastavu u školi, oblikovati njihovo socijalno ponašanje te potaknuti obrazovanje interesa i na taj način mogu zajedno stvoriti radni savez između nastavnika i polaznika tečaja te polaznika međusobno. Poticajno ozračje, stvaranjem pozitivne radne atmosfere i radnog saveza nastavnika i polaznika, može pozitivno utjecati i na uspjeh u učenju.

8. MOTIVACIJSKE TEHNIKE

Poznata je činjenica da proces nastave i učenja može biti ugodan i neugodan, da nastavne aktivnosti, materijali i pojedini zadaci mogu biti motivirajući i demotivirajući (Zimmermann, 1976; Ellis, 1985; Julkunen, 1989; Mihaljević, 1990, prema Mihaljević Djigunović, 1998:48) te zbog toga treba rasvijetliti ulogu nastave u motivaciji jer je nju najlakše modificirati (Mihaljević Djigunović, 1998:48). Upravo zbog toga se motivacijske tehnike nastavnika mogu smatrati najvažnijim „alatom“ svakog nastavnika tijekom procesa poučavanja. One se koriste za lakše i brže učenje novih nastavnih sadržaja te se mogu koristiti u različitim dijelovima nastavnog sata te prilikom ponavljanja nastavnog gradiva. Važno je napomenuti kako se motivacijske tehnike u nastavi odnose na predznanja učenika i na novo nastavno gradivo, utječu na osjećajno angažiranje učenika te također na njihovo zanimanje i želje (Trškan, 2006:26). Sukladno tome, postoje i različita shvaćanja motivacijskih tehnika te različite podjele i klasifikacije.

Jedna od postojećih podjela (prema Trškan, 2006:19) je podjela na nastavne motivacijske tehnike i motivacijske tehnike, ovisno o tome odnose li se na nastavno gradivo ili se koriste samo za održavanje pozornosti učenika. U nastavne motivacijske tehnike Trškan (2006) ubraja ispunjaljke, križaljke, mreže, asocijacije, kvizove i mentalne mape te zapisivanje misli (eng. brainwritting) i oluja ideja (eng. brainstorming). Nadalje autorica napominje kako se sve te tehnike mogu razlikovati po načinu izvedbe (npr. rješavanje kvizova u skupini ili pojedinačno) te da se uz njih mogu koristiti i neke popratne aktivnosti, kao što su: zagonetke, igre vješala, kratki zvučni i video zapisi, pantomima, crtanje, različite igre i sl. Uz navedene motivacijske tehnike Trškan (2006) navodi i posebne motivacijske tehnike koje su namijenjene opuštanju i kraćem odmoru učenika, u kojima se učenici opuštaju uz glazbu (s vježbama disanja) uz kretanja (npr. ustajanja, mijenjanja rasporeda sjedenja...) ili koriste posebne tehnike meditacije. Te vrste motivacijskih tehnika mogu se koristiti na početku sata ili prije nekog zahtjevnog zadatka (Trškan, 2006:20).

Prema autoru Malouff i sur. (2008) postoje stotine motivacijskih metoda, tj. načina motiviranja učenika za sudjelovanje i rad na nastavi, kao i za učenje. Malouff i sur. (2008) definiraju motivacijske metode kao beskonačan broj radnji koje nastavnik može napraviti i koje će povećati motivaciju učenika. U ovome slučaju su motivacijske metode bliske pojmu motivacijskih tehnika jer oboje označavaju radnje koje nastavnik koristi za poticanje učenika na aktivno sudjelovanje i suradnju i za pobuđivanje interesa za učenje određenog nastavnog sadržaja. Pri tome je bitna razlika između tih metoda i tehnika da se metodama smatraju same

radnje i načini rada nastavnika, dok se kod tehnika uzimaju u obzir i drugi faktor poput sadržaja poučavanja, interes učenika i sl. te se prema njima odabire odgovarajuća metoda rada. Za lakšu orijentaciju, motivacijske metode se kategoriziraju u sljedeće kategorije (prema Malouff i sur., 2008):

1. povezivanje sadržaja s učenikovim vrijednostima i ciljevima
2. pomaganje učenicima da ostvare svoje ciljeve pomoću učenja
3. osiguravanje snažnih modela učenja
4. izazivanje i nagovaranje učenika da uče
5. osnivanje pozitivnog odnosa s učenicima
6. nagrađivanje učeničkog postignuća i napora kod učenja
7. ne demotiviranje učenika, tj. ne smanjivati učenikovu postojeću motivaciju svojim postupcima
8. poticanje učenika učenju samoeфикаsnosti
9. korištenje zanimljivih metoda poučavanja
10. korištenje pozivajućeg/obraćajućeg stila poučavanja
11. davanje motivacijskih povratnih informacija
12. nadgledavanje učeničkih razina motivacije i prilagođavanje motivacijskih metoda po potrebi.

U svaku od navedenih kategorija motivacijskih metoda, ubraja se više različitih oblika motivacijskih metoda. Tako se u prvu ubraja: povezivanje nastavnog sadržaja s specifičnim interesima i svakodnevnim iskustvima učenika, davanje izbora učenicima o tome što žele učiti, učenikova osobna iskustva u kojima se može primijeniti nešto od naučenog itd. Vidljivo je kako se prva kategorija odnosi na sam sadržaj poučavanja i njegovu direktnu i momentalnu primjenu u svakodnevici, tj. uči se praktičnom primjenjivom znanju.

U sljedeću se kategoriju ubraja: ispitivanje učenika o njegovim životnim ciljevima i poticanje postavljanja podciljeva kojima se postiže glavni cilj, poticanje učenika da odredi realistične i izazovne, kratkoročne i dugoročne ciljeve koji su povezani s njihovim učenjem, razgovor s učenicima o važnosti usklađivanja njihovog ponašanja s njihovim ciljevima, poticanje učenika da primjene koncepte u svojim životima na način na koji će najviše profitirati od njih. Ova je kategorija usmjerena na postavljanje i postizanje ciljeva i podciljeva i na korist dobivenu iz toga.

Nadalje, treća kategorija se odnosi na nastavnikovu pripremu i njegove metode rada. Neke od tehnika iz ove kategorije su: govorenje entuzijastičnim tonom glasa, uranjeno dolaženje na sat i dobra priprema, pričanje o nedavno uloženom trudu u učenje, unošenje vlastitih interesa u sadržaj koji se obrađuje, davanje anegdota o naporima učenja boljih učenika, čitanje dijelova dobro napisanog učeničkog rada i davanje pohvala, pozivanje gostiju koji znanje, sposobnosti i vještine naučene na nastavi koriste u svome poslovnome životu, osmišljavanje izvannastavne aktivnosti povezane nastavnim sadržajem koje se trenutno uči itd.

Ohrabrivanje učenika da se trude tijekom obrađivanja sadržaja, davanje preporuka za čitanje dodatne literature ili aktivnosti koje su povezane sa sadržajem i ohrabrivanje učenika za samostalno istraživanje o sadržajima povezanih s nastavnom temom, objašnjavanje vrijednosti cjeloživotnog obrazovanja, samo-nadziranje vlastitog napora kod učenja, davanje smisla sadržaju i sl. Te sve tehnike ubrajaju se u četvrtu kategoriju koja se odnosi na poticanje i ohrabrivanje učenika za učenjem i za ulaganjem određenog napora pri tome.

Za uspostavljenje pozitivnog odnosa s učenicima također postoje određene motivacijske metode, kao što su: predstavljanje nastavnika iznoseći osobne informacije bitne za njega samoga, kao i za nastavni sadržaj, pozdravljanje učenika prilikom svakog ulaska u razred, pokazivanje empatije pokazujući da se razumije njihovo gledište, topli pristup prema učenicima, reflektivno slušanje učenika, pričanje o vlastitim pogreškama za vrijeme svog školovanja (nastavnici), pričanje viceva, smijanje samome sebi, pokazivanje zanimanja za učenike, pamćenje i korištenje imena učenika, kretanje između učenika za vrijeme nastavnog sata, poticanje učenika na razgovor van učionice, ostajanje u razredu do kad učenici ne odu, pružanje pomoći učenicima kod tema koje se ne tiču nastavnog sadržaja, nuđenje potrebne pomoći učenicima koji ne pohađaju nastavu redovito i dr. Koristeći navedene tehnike nastavnik može uspostaviti određeni odnos s učenicima koji će više biti suradnički ili prijateljski, a ne strogo formalni, što uvelike može poboljšati kvalitetu nastavnog sata, kao i rezultate učenika u učenju.

Bitno je tijekom cijelog odgojno-obrazovnog pa tako i nastavnog procesa, nagrađivati učenikova postignuća i napor uloženi u učenje. Zbog toga je potrebno nagrađivati učenje i napor uloženi u učenje (uključujući prisutnost na nastavi i sudjelovanje u aktivnostima) dobrim ocjenama i pohvalama, pohvaliti učenika ispred cijelog razrednog odjela te ohrabriti učenika da se ponosi svojim uložnim trudom i postignućima. Pozitivni podražaji se pozitivno odražavaju i na samog učenika te ga često motiviraju na dodatan rad i aktivno sudjelovanje u samoj izvedbi nastavnog sata.

Sukladno prethodno kriteriju, sedmi kriterij je izbjegavanje ne-motivirajućeg ponašanja prema učeniku/cima. U to se ubraja izbjegavanje oštre ili vrijeđajuće kritike, kritiziranje učenika ispred cijelog razrednog odjela, zezanje učenika zbog bilo kojih obilježja i dr. Kao što se pozitivni podražaji pozitivno odražavaju na učenike, tako se negativni negativno odražavaju na učenika i njegov rad i aktivnost unutar i izvan odgojno-obrazovne ustanove.

Nadalje, bitno je ohrabriti učenike da nauče samoefikasnost. Načini kojima se to može postići su ohrabrivanje učenika (na način da im se kaže kako mogu postići dobre rezultate ako se potrudu), predlaganje učenicima da se prisjete slučajeva kada su usvojili novo gradivo te obraćanje učenicima koristeći pozitivne nazive koji su povezani s aktualnom temom, kao npr. nazivanje učenika znanstvenicima.

Deveti kriterij je korištenje poticajnih metoda poučavanja, kao što su: davanje učenicima što više mogućnosti odabira kako će nastavnik njima pomoći učiti, npr. pomoću grupnih ili individualnih projekata, korištenje anegdota ili slučajeva kod učenja, stimulativna samo-eksploracija povezana temom, isticanje novih priča ili aktualnih događaja koji dočaravaju nešto što se poučava, uvođenje raznolikosti korištenjem videa, gošće na satu i mijenjanjem vlastitih metoda poučavanja, ohrabrivanje učenika da pomažu jedni drugima kod učenja, zadavanje zanimljivih štiva za čitanje, korištenje ili zadavanje popularnih medija, kao što su bestseleri i nagrađivani filmovi, urediti razred na način koji potiče interakciju učenika, ohrabrivanje pitanja i komentara. U to se ubraja i stvaranje novih, iznenađujućih ili emocionalno uzbudljivih događaja za učenje, kao npr.:

- korištenje igra uloga
- osiguravanje zanimljivih demonstracija
- organiziranje bitnih, zanimljivih izleta
- stimuliranje učenikove znatiželje
- stimuliranje učenikove mašte
- neočekivane radnje

Također se preporuča korištenje aktivnih metoda učenja, kao npr.:

- stimulativne rasprave
- sokratski način poučavanja
- zadavanje laboratorijskih zadataka
- pisanje školskih zadaća

- davanje testova, ocjenjenih ili neocjenjenih
- zadavanje zanimljivih domaćih zadaća
- zadavanja zanimljivih projekata, grupnih ili individualnih
- međusobno poučavanje učenika u parovima
- rješavanje problema povezanih nastavnom temom
- poticati učenike da primjene naučene principe u razredu i izvan njega.

Korištenje pozivajućeg stila poučavanja je također jedna od kategorija motivacijskih metoda. U tu kategoriju se ubraja izražavanje entuzijazma za poučavanje, uspostavljanje kontakta očima s učenicima, glasno pričanje uz varijacije u jačini glasa, srednje brzo pričanje, ekspresivno govorenje, korištenje facijalne ekspresije, korištenje gestikulacija prilikom pričanja, stajanje i kretanje tijekom poučavanja, izbjegavanje pokazivanja znakova anksioznosti. Koristeći navedene tehnike, nastavnik pokazuje više samopouzdanja te može i s više samopouzdanje nastupiti pred učenicima. O nastupu nastavnika često ovisi i njegov odnos s učenicima i odnos učenika prema njemu, zbog čega je bitno ostaviti dojam samopouzdanja pred učenicima, kako bi se lakše steklo njihovo poštovanje.

Davanje motivacijskih povratnih informacija je bitna kategorija motivacijskih metoda u koju se ubraja: davanje redovitih povratnih informacija za nastup, davanje konstruktivnih povratnih informacija, davanje detaljnih, personaliziranih povratnih informacija, brza procjena i brzo davanje povratnih informacija učeničkog rada, objektivno i brzo ocjenjivanje, osiguravanje sumarnih (neoznačenih) procjena što prije moguće. Davanje povratnih informacija učenicima je važan aspekt obrazovnog procesa. Učenicima je potrebno davati brze, jasne i konstruktivne povratne informacije koje su im lako razumljive i koje im mogu pomoći u učenju i dr.

Posljednja kategorija je nadgledavanje motivacijskih razina učenika i podešavanje motivacijskih metoda po potrebi. U toj se kategoriji ističe prilagođavanje nastavnikovih metoda rada zbog zadržavanja visoke razine motivacije te nadgledavanja motivacijske razine učenika, pomoću npr. nadgledavanja njihove prisutnosti, facijalne ekspresije i razine participacije ili ispitivanja učenika o njihovim razinama interesa. Nadgledavanjem motivacijske razine učenika, nastavnik može procijeniti djelotvornost svojih metoda poučavanja i procijeniti njihovu efikasnost.

Prema rezultatima istraživanja motivacije na nastavi fizike (Deci i Ryan, 2014, prema Prax 2016) koji su pokazali kako učenike više zanima praktičan dio nastave od teorijskog, ponuđene su različite metode motiviranja učenika na nastavi fizike, a to su prikazujuća nastava

(prezentacije, mentalne mape, poster), razgovor unutar nastavnog sata (izlaganje nastavnika, poticanje postavljanja pitanja razgovorom, razgovor učenika, rasprava) te igra na satu fizike (igranje uloga, igre kretanja, igre asocijacija, vježbanje kroz igru, projekti, izleti) (Mikelskis-Seifert i Rabe, 2007, prema Prax, 2016:6). Iako su to metode za motiviranje učenika na satu fizike, većina tih metoda može se prenijeti i na druge nastavne predmete, uz manju prilagodbu zbog razlika u nastavnim sadržajima. Iste metode mogu se koristiti i za korelacijsko učenje između više različitih nastavnih predmeta. Kao još jedan način motiviranja učenika na rad može se koristiti i grupni rad kao osnova za ocjenjivanje učenika uz uobičajene usmene i pismene provjere znanja (Stern, 2008, prema Prax, 2016:5).

Još jedan od bitnih načina motiviranja je jedna od najzastupljenijih vrsta interakcija nastavnika i učenika u odgojno-obrazovnom procesu – razgovor. Kod razgovora postavlja se *pitanje kako nastavnik može učenika i predmet staviti u zajednički odnos, tako „da jedan drugoga više ne ispuste, nego da u razgovoru započnu život jedan s drugim“?* (Jurić, 1979:24). Uzimajući to u obzir može se zaključiti kako nastavnik koristeći razgovor kao sredstvo motiviranja i poticanja postaje posrednikom između učenika i predmeta učenja. S obzirom da sve motivacijske tehnike i sredstva imaju funkciju zainteresirati i motivirati učenike za rad i učenje, nastavnik je posrednik koristeći bilo koju od tih tehnika ili sredstava. To je zapravo pravi pokazatelj važnosti nastavnika i njegove uloge u odgojno-obrazovnom procesu i kvalitete rada te samog nastavnika koji zna odabrati odgovarajuće motivacijske tehnike za odgovarajući predmet poučavanja, te ga je u stanju prilagoditi vlastitom načinu rada i zahtjevima okoline.

Kod razgovora, kao motivacijske tehnike, bitna je interakcija između nastavnika i učenika, tj. veći značaj ima konverzacijski (dijaloški) dio nastave od držanja monologa nastavnika u frontalnom radu. Prema Jurić (1979) pitanja potiču radoznalost i interes pri čemu je bitna količina „pravih“ (poticajućih) pitanja, što ukazuje na postojanje uske veze sadržaja i interesa. Prema tome, ako se zainteresira učenika za predmet učenja, istovremeno ga se motivira postavljati pitanja vezana uz isti kako bi učenik proširio svoje znanje. Kod ove vrste motivacijske tehnike bitne su tri karakteristike, kojih bi se svaki nastavnik trebao pridržavati (Jurić, 1979:28): pitanje treba učenike navoditi na mišljenje, a ne na reprodukciju, pitanja moraju biti postavljena jasno i vrijeme između pitanja i odgovora mora se točno dozirati. Navedeni autor spominje i nekoliko možda najbitnijih vrsta razgovora kojima se na različite načine može pristupiti nastavnom predmetu i svakom učeniku, a to su (Jurić, 1979:62): razvojni razgovor, slobodan razgovor, diskusija, razgovor u krugu, debata i „oluja ideja“. Spomenute vrste razgovora su idealne za razvoj interesa učenika za pojedini predmet i motiviranje istog za

propitivanje i učenje tog nastavnog predmeta. Naime, kroz razgovor s nastavnikom učenici pokušavaju predmetu poučavanja dati određeni smisao koji je bitan za njihovo razumijevanje istog. Meyer (2005) daje definiciju uspostavljanja smisla komunikacijom koja ukazuje na to, kako taj pojam zapravo označuje proces u kojem učenici, u razmjeni sa svojim nastavnicima, daju osobno značenje procesu proučavanja i učenja i njegovim rezultatima. Može se zaključiti kako je uloga nastavnika kod ove vrste motivacijskih tehnika od velike važnosti jer nastavnik svojim postupcima i načinom objašnjavanja predmeta poučavanja kod učenika stvara logički niz koji učenicima, ovisno o nastavniku, može olakšati ili otežati stvaranje smisla i time povećati ili smanjiti razumijevanje predmeta poučavanja, što se zatim odražava i na učenikovu želju, tj. motivaciju za radom i učenjem.

Prema Rotberg (1973) nastavnike treba „opremiti“ metodama kojima mogu utjecati na ponašanje učenika, od kojih je jedna i obećavanje nagrade kao motivacijska tehnika. Prema spomenutom autoru, ovo je jedna od metoda kojom se može upravljati ponašanje grupe. Ova metoda, iako je možda i učinkovita, nije nužno najbolji izbor za motiviranje učenika jer na taj način krajnji cilj njihovog rada i učenja nije usvajanje novog znanja i učenje o predmetu poučavanja, već osvajanje obećane nagrade.

Još jedna od autorica koja se bavila proučavanje motivacije i motiviranja, u njezinom slučaju studenata, bila je Virginia Black (1973). Na temelju vlastitog iskustva u poučavanju filozofije na jednom fakultetu, Black (1973) je u svome radu navela određene motivacijske tehnike za koje smatra da bi mogle biti učinkovite, kao što su: kazališne tehnike, tj. glumljenje različitih situacija, čitanje na glas u manjim krugovima, korištenje i gledanje relevantnih filmova, pisanje radova koji nude rješenje na problem postavljen od nastavnika ili određenog teksta, pisanje dnevnika, povremeno subjektivno raspravljanje o određenoj temi (vođeno osjećajima i povijesnim činjenicama i neovisno o logičkom razmišljanju), izrada upitnika za samoprocjenu, donošenje stvari ili dovođenje ljubimaca kako bi ih se predstavilo ostatku skupine, korištenje biografskih i povijesnih podataka, korištenje sredstva i držanja tijela za otpuštanje pritiska, druženje izvan nastave, dopuštanje povremenih hirova prilikom kojih bi netko od polaznika/učenika npr. donio bombone na predavanje ili sl., davanje savjeta pri učenju, vježbanje određenih vještina za postizanje uspješnih rezultata, povremeno dodjeljivanje zadataka, povremeno mijenjane pristupa te otkrivanje vlastitih teškoća s pojedinim nastavnim sadržajem od strane nastavnika. Koristeći spomenute tehnike, autorica je prepoznala pozitivne reakcije studenata. Velika većina navedenih tehnika mogla bi biti primjenjiva i na nastavu u osnovnim i srednjim školama, naravno uz potrebnu prilagodbu sadržaju poučavanja, metodi

rada nastavnika i dobnoj skupini učenika. Neke od navedenih tehnika zbog kompleksnih zahtjeva logičkog i diskurzivnog razmišljanja ili sličnih zahtjeva nisu primjenjive na sve dobne skupine učenika te prilikom odabira nastavnici moraju dobro promisliti o mogućim pozitivnim ili negativnim posljedicama pojedine tehnike, koje često ovise i o primjenjivosti pojedine tehnike u pojedinom razredu.

Kao tipičan motivacijski poželjan zadatak u učenju stranog jezika, osobito kod mlađih učenika, pojavljuje se jezična igra (Mihaljević Djigunović, 1998:51).

9. MOTIVACIJSKE STRATEGIJE KOD UČENJA STRANOG JEZIKA

S obzirom da se motivacijske tehnike trebaju prilagoditi određenom predmetu poučavanja, uvjetima rada ili potrebama samih sudionika odgojno-obrazovnog procesa i činjenici da je u ovome radu fokus na nastavi iz stranih jezika, važno je spomenuti i tzv. Dörnyeieve motivacijske strategije (1994) kojima pokušava dati smjernice motiviranja učenika/polaznika. Strategije su podijeljene u 5 kategorija te u potkategorije prema kriteriju njihovog učinka (prema Dörnyei, 1994:280-283; usporedi Mihaljević Djigunović, 1998:151-152):

1. Jezična razina

- *uključivanje sociokulturalne komponente u silabus*: dijeljenje pozitivnih iskustava vezanih za strani jezik s razredom, prikazivanje filmova, puštanje relevantne glazbe i pozivanje zanimljivih izvornih govornika
- *sistematičan razvoj kros-kulturalne svijesti*: fokusiranje na kros-kulturalne sličnosti, korištenje analogije za približavanje nepoznatog, korištenje ideja i aktivnosti za učenje kulture
- *poticanje kontakta učenika s izvornim govornicima*: organiziranje sastanaka s izvornim govornicima, organiziranje izleta ili razmjena ili pronajženja prijatelja (izvornih govornika) za komunikaciju s polaznicima
- *razvijanje instrumentalne motivacije učenika*: raspravljanje o ulozi određenog stranog jezika u svijetu i njegovoj mogućoj koristi

2. Razina učenika

- *razvijanje samopouzdanja učenika*: iskazivanje povjerenja polaznicima i vjeru u to da će postići svoj cilj, redovito pohvaljivanje i bodrenje, osiguravanje redovitog uspjeha i postignuća polaznika, pružanje pomoći kod uklanjanja

nesigurnosti vezane zu njihovu kompetentnost i samoeфикаsnost davanjem relevantnih, pozitivnih primjera i analogija o postignućima...

- *promoviranje učeničke samoučinkovitosti s obzirom na postizanje ciljeva učenja:* podučavanje polaznika strategijama učenja i komunikacijskim strategijama, kao i strategijama za procesiranje informacija i rješavanje problema, razvoj realističnih očekivanja o napretku u kratkom vremenu i podjela vlastitog iskustva o vlastitim teškoćama
- *promoviranje korisnih samopercepcija vlastite kompetencije iz stranog jezika:* naglašavanje mogućnosti koje im daje strani jezik, poticanje gledanja na pogreške kao na dio procesa učenja i isticanje da se tako lakše uči, pričanje o vlastitim teškoćama u stranom jeziku
- *smanjivanje učeničke anksioznosti:* stvaranje podržavajuće i prihvaćajuće okoline za učenje te izbjegavanje prekritičnog ili kažnjavajućeg ophođenja, primjena specijalnih aktivnosti i tehnika za smanjenje anksioznosti
- *promoviranje atribuiranja povećanja motivacije:* prepoznavanje poveznica između truda i rezultata, pripisivanje prethodnih propalih slučajeva faktorima, kao što su nedovoljan trud, a ne manjku sposobnosti
- *poticanje učenika da postave dostižne podciljeve* (precizne i specifične): oblikovanje podciljeva u personalizirani plan učenja za svakog pojedinca

3. Razina konteksta učenja: motivacijske komponente specifične za tečajeve

- *silabus tečaja učiniti relevantnim:* uključivanje polaznika u planiranje programa tečaja
- *povećavanje privlačnosti sadržaja tečaja:* korištenje autentičnih nastavnih materijala i dopunskih materijala poput snimki i vizualnih sredstava
- *raspravljavanje s polaznicima o izboru materijala učenja*
- *poticanje i suzdržavanje znatiželje i pozornosti:* nastava ne smije postati rutina, mijenjanje rasporeda sjedenja i uzorka interakcija...
- *povećanje učeničkih interesa i sudjelovanje u zadacima:* osmišljavanje ili odabiranje izazovnih aktivnosti, prihvaćanje zadataka prema interesima polaznika, korištenje igara poput puzla, rješavanje problema...
- *spajanje poteškoća zadataka s učeničkim sposobnostima*

- *povećavanje učeničkih očekivanja u ispunjavanju zadataka*: upoznavanje polaznika s vrstom zadataka, davanje detaljnih uputa o procedurama i strategijama koje zahtijeva zadatak...
- *omogućavanje učeničkog samozadovoljstva*: stvaranje gotovih proizvoda koje polaznici mogu izvesti ili prikazati, poticanje polaznika da se ponose svojim postignućima nakon zadatka, prikazivanje napretka grupe dijagramima, slavljenje postignuća grupe...

4. Specifične motivacijske komponente nastavnika

- *pokušavanje biti empatičan, kongruentan i prihvaćajući*
- *prihvatanje uloge podupiratelja*: uspostavljanje dobre veze s polaznicima
- *poticanje autonomije učenika*: smanjivanje vanjskog pritiska i kontrole, dijeljenje odgovornosti s polaznicima vezano uz organizaciju njihovog vremena, truda i procesa učenja, poticanje polaznika da samostalno osmisle i pripreme aktivnosti...
- *model učeničkog interesa za učenje stranog jezika*: prikazivanje učenja stranog jezika kao značajnog iskustva koji pruža zadovoljstvo i obogaćuje život, dijeljenje vlastitog interesa za učenjem stranog jezika te ozbiljno shvaćanje procesa učenja i postignuća polaznika
- *upoznavanje sa zadatkom na način da se stimulira intrinzična motivacija i pomoć kod internalizacije ekstrinzične motivacije*: povećavanje interesa za zadatak povezivanjem s nečim što polaznici već smatraju zanimljivim, isticanje izazovnih ili egzotičnih aspekata stranog jezika...
- *korištenje motivacijskog feedbacka*: davanje pozitivnih povratnih informacija vezanih za kompetencije, isticanje važnosti postignuća, bez pretjeranih reakcija prilikom pogreški

5. Specifične motivacijske komponente grupe

- *povećavanje grupne orijentiranosti cilju*: raspravljanje s polaznicima o grupnim ciljevima, povremene samoprocjene mjera pristupanja ciljevima
- *promoviranje internalizacije razrednih pravila*: točno određivanje pravila od samog početka, objašnjavanje važnosti pravila i načina na koji obogaćuju učenje, uključivanje polaznika kod formuliranja pravila...
- *pomoć u zadržavanju internaliziranih razrednih pravila*

- *minimiziranje detrimentalnih efekata evaluacije na intrinzičnu motivaciju:* fokusiranje na individualne napretke, izbjegavanje izravnog ili neizravnog uspoređivanje polaznika međusobno, privatno ocjenjivanje polaznika, a ne javno, ne poticati polaznike da se međusobno natječu...
- *promoviranje razvoja grupne kohezije i bogaćenje veza između članova:* organiziranje vanjskih aktivnosti, korištenje međugrupnih natjecanja u obliku igra, stvaranje razrednih situacija u kojima se polaznici mogu zbližavati i dijeliti osobne informacije...
- *korištenje kooperativnih tehnika učenja:* redovito organiziranje grupnog rada te ocjenjivanje postignuća

Zadatak navedenih motivacijskih strategija je uspostavljanje boljeg suradničkog odnosa između nastavnika i učenika, što je vidljivo i u činjenici da se potiče aktivno dijeljenje vlastitog iskustva nastavnika s učenicima. Vidljivo je da se navedene strategije temelje na istim načelima kao i motivacijske tehnike, iako se motivacijskim tehnikama u nastavi smatraju one koje se odnose na predznanje učenika i na novo nastavno gradivo, koje utječu na osjećajno angažiranje učenika te na njihovo zanimanje i želje (vidi Trškan, 2006:26), dok se motivacijske strategije tumače kao svaka djelatnost ili sadržaj za koji s određenom vjerojatnošću možemo predvidjeti da će potaknuti motivaciju učenika, zato što se nadovezuje na interese, potrebe, vrijednosti, osjećaje, iskustva, predznanje, životne ciljeve učenika itd. (Konečnik, 2002:15 prema Trškan 2006:26). Unatoč velikoj sličnosti tih dvaju pojmova, može se reći da su motivacijske strategije zapravo širi pojam od motivacijskih tehnika te strategije na određeni način obuhvaćaju tehnike jer je za korištenje tih strategija u razredu važno da izaberemo takvu aktivnost koja je prilagođena našim učenicima u konkretnoj situaciji i koja je ciljno usmjerena (Konečnik, 2002:15 prema Trškan 2006:26), a takvom aktivnošću se mogu smatrati motivacijske tehnike. Motivacijske tehnike i strategije mogu se zajedno koristiti za unaprjeđenje nastavnog procesa, suradničkih odnosa sudionika odgojno-obrazovnog procesa te za motiviranje i održavanje motivacije učenika za aktivno sudjelovanje na nastavi te učenje.

10. MOTIVACIJSKO POUČAVANJE

U svakoj skupini učenika postoje učenici koji su na nastavi otvoreniji i spremniji na suradnju i oni, koji su zbog manjka samopouzdanja ili zanimanja za predstojeću temu, zatvoreni i povučeni. Uloga nastavnika u takvim skupinama se sastoji od motiviranja svih učenika na

suradnju, rad, razvoj vlastitih ideja i sudjelovanje na nastavi. Takav način rada nastavnika naziva se motivacijsko poučavanje te ga Black (1973) definira kao način poučavanja koji potiče osjećaj pripadnosti i odanosti između učenika (ili u njezinom radu studenata) i nastavnika te nastavlja njegovati tu pripadnost i odanost tijekom cijelog trajanja formalnog učenja i u nekim slučajevima do postizanja samomotivacije. Autorica (Black, 1973:346-347) također spominje kako je za vrijeme svog rada primijetila da mnogim studentima manjka samopouzdanja i povjerenja u vlastite ideje, zbog čega i napominje kako je važno približiti se studentu i izgraditi pozitivan odnos s njim. Pri tome je važno da nastavnik pokaže kako vjeruje u njihove sposobnosti savladavanja određenog predmeta i da ih približi istome. Navedeno se može projicirati i na prethodne stupnjeve obrazovanja (u osnovne i srednje škole), gdje također ima učenika koji se bore sa manjkom samopouzdanja i povjerenja u svoje znanje i kojima treba potpora i pomoć kod izražavanja svojih ideja i produbljivanja vlastitih interesa. Prema tome, neovisno radi li se o učenicima ili studentima, nastavnik treba svakog od njih zainteresirati za određenu temu, upoznati ga s njom, davati mu nove informacije i saznanja te poticati na razmišljanje i razvoj vlastitih ideja, koje će iznijeti pred ostalima bez straha i ustručavanja. S obzirom da je nastavnikov zadatak stvaranje interesa i motiviranje učenika/studenata na rad, kako ne bi na samom početku odustali, nastavnik će to najjednostavnije postići koristeći prethodno navedene motivacijske tehnike.

Bitno je naglasiti kako prilikom stvaranja odnosa s učenicima/studentima, nastavnik ne smije zanemariti činjenicu da je on voditelj cijelog odgojno-obrazovnog procesa te da ipak treba održati određenu dozu autoriteta nasuprot svojim učenicima/studentima te da ne smije odbaciti ni mijenjati svoje standarde rada i ocjenjivanja, kao ni zanemariti relevantnost sadržaj, što znači da ne smije dopustiti preveliko odstupanje od bitnog sadržaja teme i ulaženje u sferu nebitnih detalja (Black, 1973:353-358).

U sklopu učenja stranog jezika, prema Dörnyei (1994) bitno je razlikovati tri seta motivacijskih komponenti koje sadržavaju motive i motivacijske uvjete, a to su: motivacijske komponente specifične za tečaj, motivacijske komponente specifične za nastavnika i motivacijske komponente specifične za grupu. Komponente specifične za tečaj odnose se na silabus, nastavne materijale, metode poučavanja i zadatke učenja, a obuhvaćaju faktore interesa, relevantnosti, očekivanja i zadovoljstva. Komponente specifične za nastavnika odnose se na nastavnikovu osobnost, stil poučavanja, povratne informacije i njegov odnos prema učenicima. Posljednja komponenta (komponenta specifična za grupe) odnosi se na dinamiku cijele skupine,

pri čemu autor ističe orijentiranost prema cilju, sustav normi i nagrada, grupnu koheziju i strukture ciljeva razreda.

Ako se te tri komponente sagledavaju zasebno, mogu se prilagoditi na različite načine te otkloniti moguće teškoće ili smetnje unutar procesa učenja i poučavanja. Unatoč tome, bitno je imati na umu kako se poticajno ozračje, koje će motivirati učenike na rad i učenje, može stvoriti samo ako sve tri komponente pozitivno djeluju na cijeli proces učenja i poučavanja, zasebno, ali i kao cjelina.

11. PRIMJERI PRIMJENE MOTIVACIJSKIH TEHNIKA U NASTAVI

Uz korištenje motivacijskih tehnika bitan je i njihov način izvedbe. Moguće su varijacije kod izvedbe istih motivacijskih tehnika unutar nastave jer se od svakog nastavnika očekuje da prilagodi izvedbu nastavnim potrebama i postojećim uvjetima. U nastavku bit će prikazane mogućnosti na koji se način mogu koristiti motivacijske tehnike te će biti opisani primjeri u kojima je njihova primjena bila uspješna.

Trškan (2006) navodi primjer kako se kretanje, kao motivacijska tehnika, može koristiti prilikom razgovora ili ponavljanja gradiva. Nastavnik učenicima postavlja pitanja na koja oni mogu odgovarati podizanjem ruke (lijeva ruka za točnu, a desna za netočnu tvrdnju) te pri tome svi učenici mogu ustati, a u slučaju netočnog odgovora, mogu sjesti. Također, nastavnik može prilikom razgovora i ponavljanja koristiti i lopticu koju će baciti učeniku koji treba odgovoriti na postavljeno pitanje ili si učenici mogu međusobno postavljati pitanja i bacati lopticu.

Još jedan primjer primjene jedne od motivacijskih tehnika upravo na satu stranog jezika (u ovom slučaju španjolskog) prikazuje autor Melito (1990) te opisuje učinak korištenja tehnike igranja uloga u obliku predstave na učenje stranog jezika. Autor smatra kako je igranje uloga dobar način za učenje jezika jer pamćenjem teksta za predstavu polaznici tečaja razmišljaju o jeziku i njegovom korištenju te upamte fraze iz teksta koje se koriste i u svakodnevnom govoru. Uz bogaćenje rječnika, igranjem uloga teži se postizanju govornih vještina koje omogućavaju približavanje izgovoru i naglasku izvornih govornika. Ova motivacijska tehnika je primjer da se dobrim odabirom i prilagodbom tehnike na određeni predmet poučavanja, može stvoriti poticajna i poučna okolina za sve sudionike odgojno-obrazovnog procesa. Na taj se način sudionicima može lakše približiti predmet poučavanja i olakšati usvajanje novog znanja i vještina.

12. MOTIVACIJA PRILIKOM UČENJA STRANOG JEZIKA

Učenici se sa stranim jezicima susreću u različitim stupnjevima obrazovanja, ovisno o programu njihove škole. Neki od njih se susreću sa stranim jezikom već od prvog razreda osnovne škole, neki od petog, a neki možda već i u vrtićkoj dobi. Često se ponuda stranih jezika u različitim odgojno-obrazovnim ustanovama razlikuje te postoji mogućnost da učenici prelaskom na višu razinu obrazovanja ne mogu nastaviti s učenjem istog jezika kojeg je učio na prethodnoj razini. Tako je npr. učenik u osnovnoj školi imao priliku učiti talijanski, ali je nakon upisa u srednju školu morao odabrati neki drugi strani jezik jer navedeni nije bio ponuđen u toj srednjoj školi. Učenici, ali i starije osobe, koje su se našle u takvoj situaciji ili kojima u sklopu njihovog formalnog obrazovanja nikad nije bilo ponuđeno učenje nekog željenog jezika, imaju mogućnost taj jezik učiti ili nastaviti učiti u školama stranih jezika, koje često nude velik izbor jezika na odabir.

Škole stranih jezika, kao oblik odgojno-obrazovnih ustanova koje nude brojne tečajeve učenja različitih stranih jezika u sklopu aktivnosti slobodnog vremena, nude i različite oblike tečajeva. Iako nekima od njih održavanje tečajeva nije jedina djelatnost, mnogima je primarna djelatnost. Zbog široke potražnje za učenjem i najrazličitijih jezika (od engleskog i njemačkog preko poljskog ili nizozemskog pa sve do kineskog i korejskog) te škole često proširuju svoju ponudu i načine rada.

Motivacija za učenjem stranih jezika kod osoba može biti zasnovana na različitim faktorima (društvenim, ekonomskim i sl.) te je ona ključna za učenje jezika u školama stranih jezika. Naime, svaka škola stranih jezika određuje svoje cijene tečajeva te se može pretpostaviti kako je osoba koja svojevrijem upiše i plati tečaj u takvoj ustanovi (ne mora nužno biti točno i za djecu predškolske i školske dobi koju najčešće roditelji upisuju na takve tečajeve) na neki način motivirana za učenje tog jezika. Naravno, pri tome se može raditi o intrinzičnoj motivaciji (vlastitom interesu, osjećaju zadovoljstva ili povezanosti s određenim jezikom ili kulturom) te i o ekstrinzičnoj (očekivanja roditelja, obitelji i zajednice – često uvjetovano podrijetlom, nadopunjavanje znanja iz jezika radi postizanja boljih ocjena u školi, financijski razlozi, tj. radi odlaska u govorno područje tog jezika u potrazi za poslom i sl.). Motivaciju za učenje stranih jezika mogu sačinjavati neki od prethodno navedenih motiva, a definirati se može prema Gardneru kao kombinacija triju različitih komponenti: truda, želje da se postigne cilj učenja jezika i pozitivnih stavova prema učenju jezika (Mihaljević Djigunović, 1998:26). Prema tome

ta početna motivacija za učenje jezika zahtijeva jaku želju za postizanjem cilja i pozitivne stavove te ulaganje truda kako bi se postigli postavljeni ciljevi učenja jezika.

Kao što je prethodno spomenuto u različitim primjerima, inicijalna motivacija kod učenja nekog nastavnog predmeta može se, ovisno o okolnostima i faktorima učenja, smanjiti ili nestati. To isto vrijedi i kod učenja stranog jezika u školama stranih jezika. Ukoliko početna (inicijalna) motivacija osobe za učenjem nekog određenog jezika nije dovoljno jaka, ona može postupno slabiti ili čak u potpunosti nestati ako se tim osobama ne daju poticajni zadaci i pozitivne povratne informacije kojima bi se ta ista motivacija dalje razvijala. U tom segmentu se može prepoznati važnost nastavnika stranih jezika (, ali i nastavnika općenito) jer su upravo oni ti, čiji je zadatak stimulativnim metodama, motivirajućim zadacima i stalnim, brzim i jasnim povratnim informacijama zadržati motivaciju polaznika tečaja, održati i razvijati ju dalje.

Što se jezika tiče, njega se prema Dörnyei (1994) može definirati i shvaćati na tri različita načina: a) kao komunikacijski sustav kodiranja kojeg se može poučavati u školama, b) kao dio identiteta pojedinca koji je povezan sa skoro svim mentalnim aktivnostima i c) kao kanal socijalne organizacije koji je usidren u kulturu društvene zajednice u kojoj se koristi. Nastavnik prilikom kreiranja tijekom nastavnog sata treba uzeti u obzir sva tri shvaćanja jezika te kao jedan od mogućih načina motivacije implementirati socio-kulturalnu komponentu u nastavni sadržaj i aktivnosti. Implementiranjem te komponente kod osmišljavanja nastavnih aktivnosti i njihovog odabira, nastavnik će lakše motivirati polaznike čiji se interesi i motivacija za učenje jezika temelje na toj komponenti.

13. ISTRAŽIVANJA O MOTIVACIJI I MOTIVACIJSKIM TEHNIKAMA

Iako su mnogobrojna istraživanja o motivaciji učenika (iz psihološke perspektive) za učenje nekog predmeta ili nastavnog gradiva te čak o motivaciji učenika za učenje određenog jezika, malobrojna su istraživanja koja se bave motivacijskim tehnikama nastavnika s ciljem motiviranja učenika u određenu svrhu. Malobrojna su i istraživanja koja djelomično uključuju motivacijske tehnike kao kriterij proučavanja motivacije kod učenika. Uzrok tome može biti činjenica da se o motivaciji najčešće govori kao o psihološkom pojmu te ta tema prevladava u istraživanjima iz područja psihologije (npr. Lambert i Gardner, 1972), a manje iz područja pedagogije i školstva.

Jedno od istraživanjima u kojem je u proučavanju motivacije za učenje stranog jezika (u ovome slučaju francuskog) djelomično uključena i pedagoški aspekt učenja jezika proveli su Burstall

i sur. (1974.) u Velikoj Britaniji te ga opisuje Mihaljević Djigunović (1998.). Korištenjem različitih istraživačkih tehnika, poput anketa, upitnika i sl. ispitivali su stavove učenika prema učenju jezika, razvoj tih istih stavova tijekom višegodišnjeg učenja jezika te stavove nastavnika i direktora škole prema učenju jezika. Dobiveni rezultati su doveli do razlikovanja integrativne i instrumentalne motivacije učenja jezika. S obzirom da se radi o longitudinalnom istraživanju o promijeni stavova o učenju jezika kroz višegodišnje razdoblje učenja, lako se zaključuje kako su tijekom svih tih godina jedan dio istraživanja činila i proučavanja korištenih nastavnih metoda rada i učenja, koja ovise o nastavniku, a utječu (izravno ili neizravno) na učenikov stav na učenje jezika. Među nastavne tehnike i metode ubrajaju se i motivacijske tehnike, što je vidljivo i njihovim definicijama. Naime, nastavne metode se definiraju kao svrsishodni načini zajedničkog rada nastavnika i učenika u toku nastavnoga procesa, pomoću kojih učenici stječu znanja, vještine, navike i pomoću kojih se razvijaju njihove psihofizičke sposobnosti (Franković i sur., 1963:526). Nastavne tehnike se odnose na nastavnikovu praktičku vještinu izvođenja nastave, npr. tehniku primjene pojedinih nastavnih metoda, tehniku izvođenja socioloških oblika nastavnog rada, tehniku upotrebe raznovrsnih suvremenih nastavnih pomagala, tehniku organizacije rada učenika u različitim nastavnim situacijama itd. (Franković i sur., 1963:525). Sukladno prethodnoj definiciji motivacijskih tehnika, one su zapravo nastavne tehnike kojima je svrha motiviranje učenika na rad i suradnju te su dio nastavnih metoda jer ovisno o tehnici oblikuje se i način rada nastavnika i učenika.

Nastavu stranog jezika i stavove učenika o nastavniku i nastavi stranog jezika istražila je i autorica Mihaljević Djigunović (1998). Ona je provodila istraživanje o stavovima hrvatskih osnovnoškolaca, srednjoškolaca i studenata prema nastavniku engleskog jezika pomoću skale semantičkih diferencijala te je ispitala stavove hrvatskih učenika prema nastavi engleskog jezika pomoću bipolarnih skala semantičkih diferencijala. Obje skale su preuzete od Gardnera, Smythea i Bruneta (1977). Skale su ispitivale kategorije kao što su procjena kompetencije nastavnika i njegovog odnosa prema učenicima, zatim korisnost sati engleskog jezika i njihovu zanimljivost i dr. Rezultati su pokazali kako osnovnoškolci od svih dobnih skupina smatraju nastavu engleskog najinteresantnijom, a srednjoškolci imaju najkritičnije mišljenje prema svome nastavniku engleskog jezika.

Još jedno istraživanje koje se bavilo motivacijom, ali i utjecajem različitih razrednih ozračja je istraživanje autorice Marshall (1987) u kojem su sudjelovali učenici prvih, trećih i petih razreda iz škola iz urbanih sredina. Kod ovog istraživanja razredi su podijeljeni u tri kategorije: 1. razred X, u kojem se učenje predstavljalo kao izazov i zabava, što ju je činilo zanimljivom igrom za

učenike, 2. razred Y, u kojem je naglasak stavljen na rad u nastavnom procesu, a manje na orijentaciju prema učenju, kao što je u učionici X, 3. razred Z, u kojem se poticalo usvajanje znanja minimalnim ulaganjem truda, štoviše izbjegavanjem nepotrebnih radnji i zadataka. Promatranjem nastave u sva tri razreda, dobiveni su rezultati prema kojima je najuspješniji način poučavanja i poticanja razvoja i održavanja motivacije, način poučavanja u razredu X. U tom su razredu učenici bili najzadovoljniji ozračjem i klimom u kojoj su radili i načinom rada nastavnika koji je koristio nastavne i motivacijske tehnike koje su učenike poticale na orijentirano učenje. Slabiju motivaciju od razreda X, imao je razred Y u kojem su učenici bili nezadovoljni razrednim ozračjem i načinom rada, a najlošije rezultate kod ispitivanja motivacije imao je razred Z kod kojeg nije bilo vidljivog pozitivnog pomaka u razvoju motivacije za učenje. Prema tome, najpovoljniji način rada je orijentiranost prema učenju. Uz različite motivacijske tehnike koje nastavnik upotrebljava kod takvog oblika učenja, potrebno je uspostaviti i pozitivno i ugodno ozračje i klimu za učenje unutar razreda.

14. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE

14.1. UVOD

Motivacijske tehnike nastavnika u školama stranih jezika je tema koja može zanimati školsku pedagogiju jer se pri tome radi o implementaciji različitih tehnika i metoda rada nastavnika u nastavu, s ciljem motiviranja učenika na suradnju, rad i učenje. Iako se radi o primjeni tih tehnika na nastavi u školama stranih jezika, rezultati dobiveni ovim istraživanjem zasigurno će biti primjenjivi i u nastavi u školama, uzimajući u obzir određene razlike između tih ustanova. Zbog toga, ova tema zanima teoretičare, ali i praktičare školske pedagogije, tj. odgojno-obrazovne djelatnike, te može biti od značaja za pedagoški znanost koja proučava taj odgojno-obrazovni rad.

14.2. PROBLEM I CILJ ISTRAŽIVANJA

Predmet ovog istraživanja je korištenje motivacijskih tehnika u nastavi nastavnika u školama stranih jezika.

Problem istraživanja: na temelju izjava i tvrdnji nastavnika otkriti i razumjeti implementiranje motivacijskih tehnika u njihovom radu i njihovo shvaćanje motivacijskih tehnika.

Vrsta istraživanja: kvalitativno deskriptivno istraživanje.

14.3. ISTRAŽIVAČKA PITANJA

1. U kojoj mjeri nastavnici koriste motivacijske tehnike u nastavi?
2. Kolika je učestalost korištenja motivacijskih tehnika u nastavi?
3. Koji su stavovi nastavnika o ulogama korištenja motivacijskih tehnika u nastavi?
4. Koji su stavovi nastavnika o učincima korištenja motivacijskih tehnika u nastavi?
5. Koji su stavovi nastavnika o utjecaju korištenja motivacijskih tehnika na uspjeh polaznika?

14.4. NAČIN PROVOĐENJA ISTRAŽIVANJA

Radi se o polustrukturiranom intervjuu s otvorenim pitanjima na koja se očekuju specifični odgovori. Intervjuirani su nastavnici u školama stranih jezika koji dobrovoljno pristaju na sudjelovanje u istraživanju. Svi intervjui su snimani, a sudionicima je prethodno objašnjeno o kakvom se istraživanju radi, o čemu su pitanja te koliko će otprilike trajati intervju. Također je napomenuto da se intervju snima.

14.5. UZORAK

Uzorak čini 12 nastavnika iz 6 različitih škola stranih jezika s područja grada Zagreba. U istraživanju su mogli sudjelovati nastavnici oba spola te svih dobnih skupina, neovisno o jeziku kojeg predaju. Nastavnici su birani slučajnim odabirom te su intervjuirani samo oni koji su pristali na to.

14.6. POSTUPCI I INSTRUMENTI

Polustrukturirani intervju s nekoliko pitanja koja će se razviti dijalog i iznošenje stavova i iskustva nastavnika prilikom korištenja motivacijskih tehnika.

14.7. OBRADA PODATAKA

Svi intervjui su transkribirani i nakon toga su pitanja, tj. odgovori analizirani i komentirani prema područjima naznačenima u obradi rezultata. Nakon kvalitativne obrade podataka izneseni su zaključci.

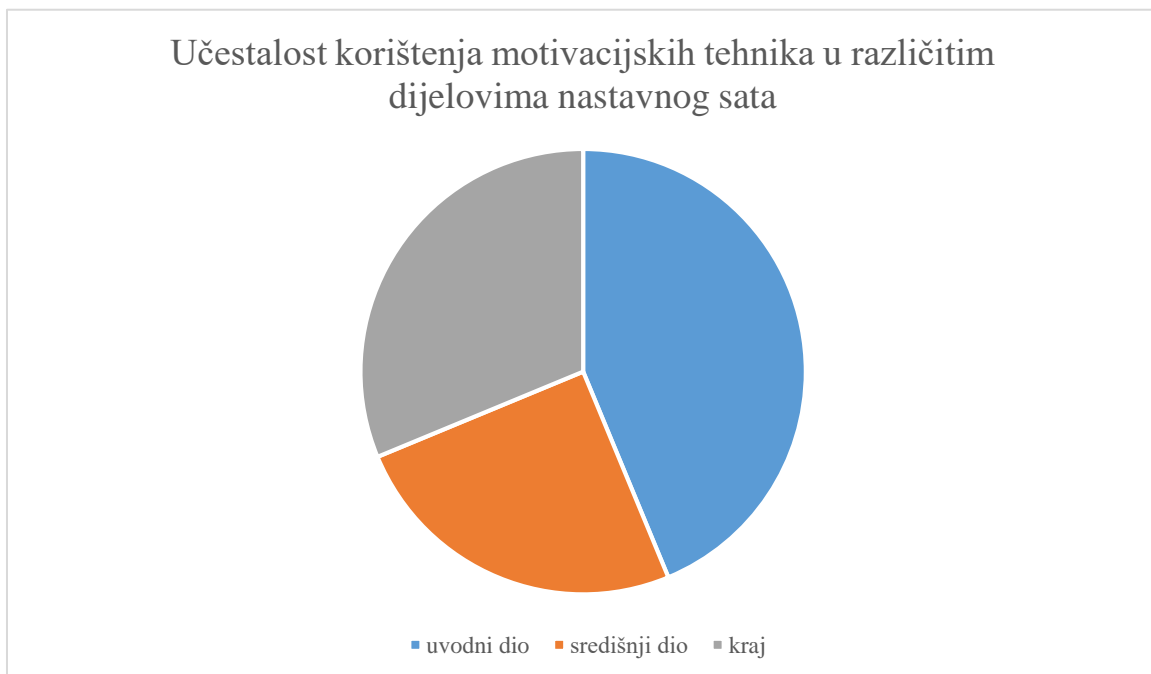
14.8. REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

14.8.1. Vrste motivacijskih tehnika

Kod pitanja „S kojim motivacijskim tehnikama ste upoznati?“ mnogi ispitanici su se činili zbunjeni jer nisu bili sigurni što se sve može smatrati motivacijskom tehnikom te su ubrzo nakon kratkog objašnjenja počeli nabrajati različite vrste motivacijskih tehnika koje im pružaju različite načine pristupa polaznicima i nastavnom sadržaju. Neke od motivacijskih tehnika koje su se češće spominjale su filmovi, videji, radni listići, igre, prezentacije i sl., ali su također spominjali i prepričavanje iskustva, davanje često afirmativnih povratnih informacija, korištenje nekih „fun-facts“ činjenica itd. Analizom dobivenih rezultata vidljivo je kako su ispitanici upoznati širokim spektrom motivacijskih tehnika te kako postoje neke motivacijske tehnike kojima su upoznati svi sudionici. Tu činjenicu možemo vjerojatno zahvaliti izobrazbi sudionika jer možemo pretpostaviti kako su se svi/većina sudionici/ka upoznali s istim tehnikama prolazeći isti proces izobrazbe jer su svi s područja grada Zagreba. Također, bitno je napomenuti kako su svi kod ovog pitanja nabrajali motivacijske tehnike koje i sami koriste u nastavi, što pokazuju i odgovori na pitanje „Koje motivacijske tehnike koristite u Vašoj nastavi?“. To je dobar pokazatelj kako sudionici razne vrste motivacijskih tehnika uspijevaju uklopiti u svoj nastavni proces.

14.8.2. Motivacijske tehnike u nastavi

Kod motivacijskih tehnika u nastavi ispitana je učestalost korištenja motivacijskih tehnika na nastavi te u kojem dijelu nastavnog sata se najčešće koriste. Pri tome se tražilo od ispitanika da navedu u kojem dijelu sata najčešće koriste motivacijske tehnike (u uvodu, središnjem dijelu ili na kraju). Na pitanje „U kojoj mjeri koristite motivacijske tehnike na nastavi?“, 4 ispitanika je odgovorilo svaki sat, 5 svaki drugi, a ostali ispitanici su rekli da to zapravo ovisi o vrsti grupe i tempu rada. Uz to, većina ispitanika (75 %) izjavila je kako pokušavaju što češće uklopiti motivacijske tehnike u svoju nastavu, iako to često ovisi o vrsti grupe jer, kako su neki od njih naglasili, nije isto kad imaju individualne tečajeve, ubrzane tečajeve ili veće ili manje grupe polaznika te da ovisi i o količini nastavnog gradiva kojeg moraju obraditi te koji im je propisan nastavnim planom i programom.

Slika 1. Grafički prikaz učestalosti korištenja motivacijskih tehnika u različitim dijelovima nastavnog sata

Rezultati su pokazali kako ispitanici najčešće koriste motivacijske tehnike u uvodnom dijelu sata (7), od kojih su 3 naveli da ih najčešće koriste u uvodnom dijelu i na kraju, dok je njih dvoje još navelo kako oni koriste motivacijske tehnike u uvodnom dijelu i u središnjem. Najmanji broj ispitanika (4) je spomenulo kako koriste motivacijske tehnike u središnjem dijelu sata, dok je njih 5 spomenulo kraj sata. Ispitanici koji koriste motivacijske tehnike na početku sata, koriste ih za ponavljanje nastavnog sadržaja s prošlog sata ili kako uvod u novu nastavnu cjelinu kako bi zainteresirali polaznike za novu nastavnu cjelinu i potaknuli ih na aktivno sudjelovanje. Ispitanici koji motivacijske tehnike većinom na kraju koriste, upotrebljavaju ih za ponavljanje nastavnog sadržaja obrađenog na tom satu, a oni koji je koriste u središnjem

dijelu, najčešće ih upotrebljavaju za podizanje atmosfere i poticanje polaznika na aktivno uključivanje u na nastavnom satu, ukoliko primijete da je raspoloženje, zainteresiranost ili aktivnost polaznika pala. Neki od sudionika (4) ukazuju i na to, kako zapravo u različitim dijelovima nastavnog sata koriste različite motivacijske tehnike jer se ne mogu u svakom dijelu sata koristiti sve tehnike. Prema tome, svaki od sudionika pomno planira koju će tehniku koristiti u kojem dijelu sata i na taj način koncipira svaki nastavni sat. Prilikom planiranja i osmišljavanja nastavnog sata nastavnici moraju uzeti u obzir i dob polaznika jer kao što su neki od ispitanika naveli da to zapravo ovisi i o dobi polaznika te kod određene dobi koriste više tehnika u uvodnom dijelu, a kod nekih ne.

14.8.3. Uloga motivacijskih tehnika u nastavi

Ispitanici istraživanja su tijekom intervjua naglasili da motivacijske tehnike koje koriste na nastavi su zapravo i one koje su nabrojali na prvom pitanju, što se moglo vidjeti u odgovorima kao „To što sam već rekla.“ i sl. ili su često ponovno nabrajali motivacijske tehnike te bi nabrojali uglavnom iste kao u prvom pitanju. Pri tome su naglasili kako određene motivacijske tehnike koriste u manjoj mjeri od ostali. Tako npr. gledanje kratkih filmova ili serija, koji najčešće zahtijevaju više vremena, prakticiraju u manjoj mjeri od radnih listića, prepričavanje vlastitog iskustva, prezentacija ili sl., iako je većina njih priznala kako oni osobno ne rade često prezentacije, već nude polaznicima mogućnost da naprave neke prezentacije o nekom dijelu nastavnog sadržaja koji smatraju zanimljivim, što je dobar način za motiviranje i aktivno sudjelovanje polaznika na nastavi. Više od polovice ispitanika (7) davali su odgovore poput:

- *Budući da sam odrasla u Njemačkoj imam iskustva življenja tamo pa i njima je svaki novi podatak vezan kulturološki ih jako zanima, pa to često znam ubaciti u nastavu onako spontano, ne baš nužno planirano...*
- *Često pogledamo nekakve isječke, video snimke na neke aktualne vijesti i teme i tako dalje.*
- *Isto tako pokušavam koristiti dosta nekakvih kulturoloških tema u nastavi čisto da polaznike zainteresiram i sa te strane, dakle ne samo za učenje jezika nego i za kulturu...*
- *Znači, križaljke, kratke filmiće, nekad znamo gledati i serije, pjesmice – sad kad je bio Eurosong pa smo to malo uklopili – više-manje to je to.*

- *Dok prezentacije, ja osobno ne radim prezentacije već je to na polaznicima pa da oni rade svoje prezentacije, onda oni slažu ili donose nešto dodatno o tom jeziku ili zemlji, neke koji sami moraju istražiti informacije.*

Prema tim odgovorima vidljivo je da mnogi od njih (7) koriste motivacijske tehnike, ne samo u svrhu podučavanja jezika, u smislu gramatike, vokabulara i pravopisa, već i u svrhu upoznavanja polaznika s kulturom i obilježjima države/a u kojoj/ima se taj jezik i govori. Kulturološka razina učenja jezika je često neophodna za razumijevanje istog, zbog čega je ta razina u školama stranih jezika izrazito izražena.

Na tu temu se nadovezuje i sljedeće pitanje u kojem se izravno ispituje uloga motivacijskih tehnika u upoznavanju polaznika s kulturom tog jezika. Svi ispitanici su potvrdili da koriste motivacijske tehnike usmjerene na upoznavanje polaznika s kulturom jezika, te je trećina njih (4) napomenula kako u tu svrhu najčešće koriste filmove, videe ili čak prezentacije. Samo 4 ispitanika je potvrdilo da tijekom semestra dovedu nekog izvornog govornika na nastavu ili uspostave kontakt na neki drugi način kako bi polaznici imali priliku upoznati i razgovarati s izvornim govornikom te mu postaviti različita pitanja. Iako pri tome nemaju svi priliku osobno ući u interakciju s govornikom, već možda pomoću nekih pomagala, kao npr.: *Nisu izravno upoznali nego su izvorni govornici snimili video na kojem se predstavljaju i oni su isto radili male videe u kojima su sebe predstavljali i postavljali pitanja tom izvornom govorniku na videu.* Iako ovdje ispitanici nemaju priliku osobno uspostaviti komunikaciju s tom određenom osobom, njihova interakcija je iznimno važna jer snimanjem videa i slanjem jedni drugima, oni i dalje dobivaju povratnu informaciju kao u razgovoru, samo što ona ne uslijedi momentalno. Jedna ispitanica navodi kako nisu imali priliku dovesti izvornog govornika, ali gledaju videe u kojima izvorni govornici govore o nečemu karakterističnom za to određeno govorno područje. To je naravno također bitna komponenta nastave, ali pri tome polaznici ne dobivaju povratne informacije te ne mogu sami govorniku postaviti neko pitanje kao u prethodnom primjeru.

Uz upoznavanje polaznika s kulturom i izvornim govornicima nekog jezika, bitno je i poticanje na aktivno sudjelovanje i razvijanje samopouzdanja kod polaznika. Kod toga, ispitanici također koriste motivacijske tehnike, ali se kod ovog pitanja odgovori više razlikuju nego do sad. Unatoč različitim tehnikama poput prepričavanja novosti, prepričavanja vlastitog iskustva, igranja igrice, pričanja viceva i sl., većina ispitanika (njih 8) koristi tehnike koje se manifestiraju u verbalnom obliku. Dobri primjeri za to su: *Pa recimo ih pokušavam potaknuti da ispričaju nešto smiješno, nekakav vic, uvijek recimo imam pri ruci nekakvu kratku aktivnost, recimo ili*

imam abecedu, te onda oni moraju izvlačit slova iz abecede i za svako slovo moraju smisliti neku riječ koja počinje tim slovom [...], Pa kao prvo, obavezno prozovem svakoga da nešto kaže. Definitivno dajem priliku onima koji bolje otvoreni da probiju led, da bude opuštenije. Ali u svakom slučaju svatko mora nešto reći pa makar to bilo nešto sitno i onda to iz njih izvlačim potpitanjima i slično da se malo raspričaju. i sl. Prilikom korištenja tih verbalnih motivacijskih tehnika nekoliko je ispitanica naglasilo kako je bitno da polaznici pričaju i da im pri tome nužno ne ispravljaju baš svaku grešku, kako ih na taj način ne bi demotivirale (*Pitala bih pitanja i pustila ga da odgovori bez straha da ću ga ispraviti u slučaju da je nešto krivo.*). Na taj način ih žele potaknuti da se oslobode i aktivno uključuju u interakcije na nastavnom satu. Uz to, svi oni koji su naveli takvu vrstu motivacijske tehnike, naglasili su kako svakome polazniku daju priliku uključiti se verbalno u interakciju, iako ih ponekad moraju i prozvati. Prozivanje pojedinog polaznika ponekad može izazvati nelagodu, ali je bitno ne isključiti ga iz interakcije, naročito na tečajevima stranih jezika.

Uz uključivanje u interakciju na satu, ispitanici uključuju svoje polaznike i u kreiranje nastave, tj. nastavnog sata.

Slika 2. Grafički prikaz učestalosti uključivanja polaznika u kreiranje nastavnog sata

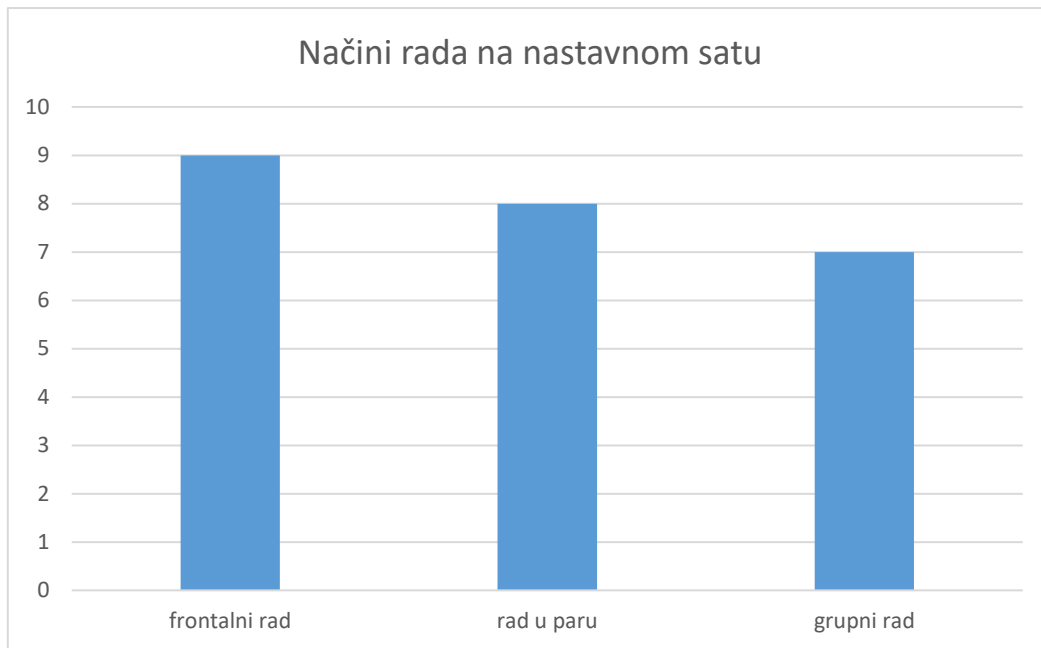
Naime, devetero ispitanika je izjavilo da uključuju polaznike u kreiranje nastavnog sata, neki više, neki manje, dok je troje ispitanika navelo da to rade vrlo rijetko jer imaju program koji trebaju odraditi te se drže svojih priprema kako ne bi bili u zaostatku i kako ih ispitanici ne bi iznenadili nekim pitanjima o nečemu s čime oni sami možda i nisu upoznati. Pri tome koriste

različite načine kako ih uključiti u odabir nekih aktivnosti ili recimo u odabir redoslijeda aktivnosti na satu:

- *Aha u počecima ne, znači radi se po knjizi. Kasnije im recimo samo dajem na odabir žele li neke stvari raditi sami doma kao zadaću ili žele li da to radimo na satu.*
- *U biti da, recimo često ih znam pitati kada gledamo neki film imaju li oni možda neki prijedlog, ili možda imaju li neki prijedlog za nekakvu pjesmu, ili jesu li možda nedavno pročitali neki zanimljiv članak, te im onda kažem da za sljedeći put pripreme nekakvo kratko izlaganje vezano uz tu temu.*
- *Jedino kod dodatnih materijala, kada znamo imati nekakve tekstove onda eventualno, a recimo kada je recimo zajednička tema Božić, onda nekad znam ponuditi nekoliko tekstova pa ih pitam da li biste vi radije recepte radili ili biste radije neku priču kako je nastala neka legenda.*
- *Kako kome. Recimo malima ne dam jer mali bi se samo igrali, ali tu velikima da, ali im ne dajem mogućnost izbora kako će nešto radit nego više kojim redoslijedom.*
- *Pa u principu ne jako, ali ponekad. Najčešće pred kraj semestra, ako smo prošli već sve što sam htio i ako imamo viška sati onda ih pitam da li možda žele vježbati ili žele raditi nešto novo... Dam da si izaberu koji film žele gledati, koji im je zanimljiv... i tako.*

Na temelju odgovora na ovo pitanje, vidljivo je da ispitanici polaznike ne uključuju u sam odabir nastavnog sadržaja jer imaju svoj plan i program, ali ih uključuju u odabir aktivnosti i nastavnih materijala, kao i u određivanje redoslijeda aktivnosti na nastavnom satu. Na taj način zadržavaju „razrednu klimu“ unutar grupe na određenoj razini te odabirom različitih filmova ili aktivnosti zanimljivih polaznicima, pobuđuju nanovo interes polaznika i njihovu želju za aktivnim sudjelovanjem. Odabirom redoslijeda izvođenja aktivnosti, omogućavaju polaznicima da se malo odmore, na način da umjesto dva sata gramatike u komadu, oni unutar ta dva sata ubace neku aktivnost s vokabularom kojom će se malo odmoriti od gramatike. S obzirom da postoje tečajevi kojima u jednom susretu odrade po 2-3 puna sata, odabirom redoslijeda izvođenja aktivnosti, polaznicima se može uvelike olakšati i omogućiti im da lakše zadrže želju za radom i aktivnim sudjelovanjem.

Bitan dio nastavnog sata je i način radi koji se koristi na satu prilikom izvođenja određenih aktivnosti. Ovisno o tome koristi li se frontalni rad, rad u paru ili rad u grupi, može se stvoriti određena grupna dinamika koja može utjecati na atmosferu i motivaciju polaznika unutar grupe.

Slika 3. Grafički prikaz korištenih načina rada na nastavnom satu

Prema rezultatima, 5 ispitanika je odgovorilo da koristi sve tri oblike načina rada na satu, a ostali uglavnom koriste kombinaciju od neka dva načina rada. Samo je jedna ispitanica odgovorila da koristi samo rad u paru. Prema tome frontalni rad koristi 9, rad u paru 8, a grupni rad 7 ispitanika. Razlika u učestalosti korištenja tih načina rada je minimalna, ali je bitno napomenuti kako je većina ispitanika koji su naveli da koriste frontalni rad, napomenuli kako više teže korištenju grupnog rada ili radu u paru, ali da je frontalni rad u određenim segmentima neizostavni dio nastavnog procesa.

S obzirom na širok spektar različitih motivacijskih tehnika i njihove primjene te različitih segmenata jednog jezika, potrebno je odabrati ispravnu motivacijsku tehniku te po potrebi prilagoditi pojedinu tehniku pojedinom segmentu. Rezultati su pokazali da ispitanici ne koriste iste motivacijske tehnike kod obrade gramatičke cjeline, tekstova ili nekih kulturoloških tema te tehnike prilagođavaju nastavnom sadržaju koji obrađuju i naravno samim polaznicima i njihovim afinitetima. Tako jedna od ispitanica navodi kako za učenje vokabulara koristi manje tekstove koje podijeli na manje odlomke te ih pomiješa, a polaznici ih ponovno moraju spojiti u smislenu cjelinu. Kod gramatike, ta ista ispitanica, koristi igrice, kao npr. tombolu, kako bi olakšala polaznicima, dok jedna druga ispitanica navodi kako ona za gramatiku najčešće koristi neke radne listiće. Kod ovog pitanja rezultati su pokazali da svaki ispitanik koristi drugačije tehnike za različite segmente jezika i za različite grupe polaznika te ih po potrebi prilagođava.

14.8.4. Učinci korištenja motivacijskih tehnika

Korištenje različitih motivacijskih tehnika može izazvati različite reakcije kod različitih polaznika te tako može i dovesti do postizanja različitih rezultata. Prema tome je potrebno da nastavnici prate reakcije pojedinih polaznika, kako bi eventualne negativne reakcije ili posljedice mogli na vrijeme uočiti te po potrebi promijeniti tehnike koje koriste. Na pitanje na koji način reagiraju polaznici na primijenjene motivacijske tehnike te jesu li reakcije pozitivne u obliku aktivnog sudjelovanja na nastavi ili negativne, na način da odbijaju suradnju, njih 10 je odgovorilo kako su imali uglavnom pozitivne reakcije, a samo je dvoje ispitanika tvrde da su imali pokoje negativno iskustvo da se polaznici nisu uključili u neku aktivnost ili nisu vidjeli smisao u njoj, ali da je i to bilo samo prolazno do kad se nisu navikli. Šest ispitanika je navelo kako zapravo dob polaznika i grupe igra važnu ulogu u tome što će u kojoj grupi biti prihvaćeno i što će pojedinog polaznika zainteresirati, a što ne. Dobri primjeri za značajnost uloge dobi u osmišljavanju aktivnosti i korištenju motivacijskih tehnika su i sljedeći odgovori u kojima su opisane reakcije polaznika starije dobi:

- *Aha, ovisi o grupi i ovisi čak, ja mislim da je tako, primijetila sam da ovisi čak o dobnoj strukturi. Nekad donesem neku igricu za koju mislim da je jako dobra motivacija i na primjer mlađe grupe jako dobro reagiraju na to, a onda ako imam neke grupa koje su starije dobne strukture, onda prvo ne razumiju igricu, pa im se ne sviđa igrica, pa onda „Zašto mi to sad radimo?“, „Zašto nismo dobili neke vježbe za riješiti?“, „Onda bi svima bilo jasno i gotovo.“. Tako da ovisi...imala sam obje reakcije, kao ovo je super i ovo, ovo mi totalno nema smisla.*
- *To su mlađi polaznici prihvatili super jer im je to zabavno, ali stariji su bili onak, „Nismo mi baš za to.“, „Mi smo ono stara škola.“, „Šta će nam to?“, ali ono ovisi stvarno o tome kakva je grupa i o tome jesu li mlađi ili stariji.*

S obzirom na potrebu za različitim tehnikama ovisno o dobi polaznika, 10 ispitanika je navelo kako prilagođavaju svoje tehnike dobnoj skupini unutar grupe, a samo dva da ne prilagođavaju jer se na kraju svi prilagode i sudjeluju. Ispitanici koji su naveli da prilagođavaju tehnike kao primjer su dali videe, prezentacije ili neke slične materijale ili aktivnosti kod kojih je potrebna određena razina informatičke pismenosti. Naime, takvim tehnikama ili zadacima u kojima polaznici sami moraju nešto od navedenog pripremiti postižu se dobri rezultati kod mlađih generacije te su njihove reakcije u većini slučajeva pozitivne, dok se kod osoba starije dobi ovakvim tehnikama često izazovu negativne reakcije jer je njima lakše raditi uz pomoć knjiga i listića. Ali jedan od problema koji se pojavljuje kod prilagođavanja tehnika su miješane grupe

polaznika. Neke škole stranih jezika znaju imati i grupe polaznika miješane dobi, u kojima, kao što jedna ispitanica napominje, može biti i veća razlika u dobi. Ona u jednoj od grupa ima učenicu koja još nije završila srednju školu, ali i gospođu koja je pred penzijom te kaže kako se u takvim grupama ne može prilagođavati svakome polazniku pojedinačno te treba naći način rada i motivacijske tehnike koje će na kraju svima odgovarati.

14.8.5. Korištenje motivacijskih tehnika i vrednovanje uspjeha polaznika

U školama stranih jezika uspjeh pojedinog polaznika može se procijeniti na završnom ispitu. Na taj uspjeh mogu također utjecati motivacijske tehnike nastavnika i reakcije polaznika na njih. Reakcije na pojedine tehnike se najčešće mogu primijetiti u hodu, zbog čega je bitno konstantno pratiti napredak i uspjeh polaznika. S obzirom da u školama stranih jezika ne postoji sustav ocjenjivanje kao u redovnoj školi, nastavnici mogu sami osmisliti način praćenja napretka polaznika. Ispitanici su naveli različite mogućnosti za praćenje napretka polaznika, kao što su diktati, eseji, zadaće pa i praćenje aktivnosti ili usmena komunikacija na satu. Kao što su svi naveli, oni ne ocjenjuju ni ne boduju te eseje ili izlaganja i sl., već si neki od njih zapišu greške na koje su naišli te ih najčešće obrađuju na satu ukoliko se te greške pojave više puta. Jedna od ispitanica ponekad daje na kraju tečaja pokoji dodatni bod ako je netko od polaznika tijekom cijelog tečaja postizao dobre rezultate. Kod ocjenjivanja završnog ispita neki ispitanici imaju različita mišljenja. Jedna od ispitanica je navela da ona svojim polaznicima uvijek napiše koju su ocjenu dobili jer smatra da nije jednak prolaz ako imaš 61 % i 91 % te vjerojatno na taj način želi motivirati polaznike s višim rezultatima da nastave sa svojim radom, a slabije da se malo više potrudu. Što se toga tiče, jedan drugi ispitanik svojim polaznicima nikad ne daje ocjene jer smatra da bi to one koji imaju postotak za 2 ili 3, moglo demotivirati. Iako i jedno i drugo može biti točno, bitan je način na koji se rezultati polaznicima predstavte te ovisi i od osobe do osobe kako će koja to prihvatiti.

Kod pitanja ima li korištenje motivacijskih tehnika negativan ili pozitivan učinak na uspjeh polaznika, svi ispitanici su složili da imaju. Kao što je jedna od ispitanica rekla: *Pa mislim da im pomaže jer u predavanju ako ne uvodite te motivacijske tehnike zapravo se sve svodi na udžbenik i radnu, a to je u pravilu poprilično dosadno, kada bi se samo radili udžbenici i radne.,* motivacija koju se dodatno ne potiče kroz različite tehnike, metode i načine rada, može stagnirati, što bi moglo dovesti i do loših rezultata polaznika. Neki od ispitanika su objasnili da ako netko dolazi s određenom motivacijom i voljan je raditi, njemu će i tehnike koje se upotrebljavaju najvjerojatnije biti zanimljive, a oni koji dolaze demotivirani ili kao djeca zbog

svojih roditelja, često te tehnike uopće neće smatrati kao motivaciju te neće ni ostvariti dobre rezultate.

14.8.6. Usavršavanje motivacijskih tehnika

Motivacijske tehnike i njihova primjena se konstantno mijenjaju i unaprjeđuju te je za bolju primjenu istih u različitim nastavnim situacijama bitno konstantno usavršavanje u tom području. Ispitanici ovog istraživanja navode kako sudjeluju u različitim seminarima, radionicama i slušaju različite webinare vezane uz svoj jezik podučavanja, ali da zapravo nikad do sad nisu bile na nekoj radionici ili seminaru koji bi isključivo bio namijenjen motivacijskim tehnikama, njihovom razvoju ili unaprjeđenju. Iako navode kako je to djelomično i obuhvaćeno u nekim od radionica i seminara na kojima su sudjelovali, nikada zapravo nisu sudjelovale na nečemu takvom, a da je namijenjen isključivo motivacijskim tehnikama. Unatoč tome, 11 ispitanika je navelo kako samostalno rade na usavršavanju i unaprjeđenju svojih motivacijskih tehnika te je samo jedan od ispitanika odgovorio da ih ne usavršava. To zapravo ukazuje da je veliki dio njih upoznat s važnosti tih tehnika.

14.8.7. Usporedba dobivenih rezultata s rezultatima postojećeg istraživanja

Slično istraživanje proveli su i Dörnyei i Cheng (2008.), u kojem su istraživali učestalost korištenja motivacijskih strategija (davanje vlastitog primjera, prepoznavanje uloženog truda učenika i slavljenje njihovog uspjeha, razvijanje učenikovog samopouzdanja, stvaranje ugodne i poticajuće atmosfere, odgovarajuće predstavljanje zadataka, povećavanje usmjerenosti učenika ka cilju, stimulirajuće oblikovanje zadataka, upoznavanje učenika s vrijednostima povezanim sa stranim jezikom, poticanje grupne kohezije i postavljanje grupnih normi te promicanje učenikove autonomije) te stavove ispitanika prema važnosti istih. Istraživanje je provedeno u Tajvanu, a uzorak su činili nastavnici engleskog jezika koji predaju na različitim obrazovnim stupnjevima. Iako istraživanja nisu u potpunosti identična, postoje određeni segmenti kod kojih se analizom rezultata može vidjeti određena sličnost ili odstupanje.

Prema rezultatima navedenog istraživanja, veliki značaj nastavnici pridaju prepričavanju vlastitog iskustva, što je i u ovdje provedenom istraživanju bio česti odgovor. Naime, većina nastavnika je navela kako koriste prepričavanje vlastitog iskustva kao motivacijsku tehniku na satu. Nadalje, Dörnyei i Cheng navode kako su ispitanici prepoznali važnost prepoznavanja uloženog truda učenika. Važnost toga se može prepoznati i u ovome istraživanju jer su ispitanici

naveli kako kod komentiranja radova ili zadaća polaznika izbjegavaju kritiziranje loše napravljenih stvari, već isticanjem dobro napravljenih stvari i davanjem savjeta za poboljšanje određenih segmenata rada pokušavaju suptilno dati do znanja na čemu treba još poraditi, ali i dati povratnu informaciju o napretku polaznika. Uz to, analiza rezultata oba istraživanja je pokazala da se prepoznaje značaj izgradnje učenikova/polaznikova samopouzdanja, kao i stvaranja opuštajuće atmosfere unutar razreda/grupe. Iako su se rezultati istraživanja u većini slučajeva preklapali, kod strategije razvijanja učenikove autonomije može se primijetiti odstupanje. Ispitanici iz Tajvana su naveli razvoj autonomije učenika kao najmanje bitni segment nastavnog procesa, pri čemu ne daju mogućnost učenicima da sudjeluju u kreiranju vlastitog procesa učenja. Ispitanici iz Hrvatske također su kazali da ne daju svojim polaznicima potpunu slobodu odabira nastavnog sadržaja ili metode rada, ali povremenim omogućavanjem odabira dodatnih aktivnosti ili sadržaja te omogućavanjem odabira redoslijeda izvršavanja određenih aktivnosti, polaznici su u određenoj mjeri uključeni u kreiranje vlastitog nastavnog procesa i time im se daje određeni stupanj autonomije.

15. ZAKLJUČAK

Motivacija je pojam i psihološko stanje koje nema jednu univerzalnu definiciju i čije se značenje unutar različitih konteksta može pomalo prilagoditi. Motivacija kao psihologijski pojam označava neku želju, neki poriv koji potiče živo biće da reagira na određeni način i da radi određene radnje, kako bi postiglo neki svoj predodređeni cilj, kako bi postiglo neku željenu reakciju nekog drugog bića oko sebe ili kako bi izbjeglo nešto što mu stvara nelagodu. Taj način tumačenja motivacije djelomično je prenesen i u pedagoški segment odgojno-obrazovnih ustanova i u njihovu praksu. Tako npr. učenici uče kako bi bili nagrađeni dobrim ocjenama i pohvalama te kako bi izbjegli loše ocjene i nelagodu zbog dobivanja istih. Motivacija prema tome može biti i intrinzična i ekstrinzična, ovisno o tome što pojedinac doživljava kao jači pokretač za obavljanje neke radnje i sl. Iz gledišta pedagoške perspektive, postoje još dvije vrste motivacije, a to su motivacija za uspjehom i učenje iz interesa, koje se razlikuju po različitom intenzitetu segmenata koji ih potiču na određenu radnju. Ovisno o vrsti motivacije, nastavnici je moraju prepoznati te pristupiti svakome pojedincu na način na koji njemu najbolje odgovara te obratiti pozornost na interesna područja pojedinca i iskoristiti ih za razvijanje njegovih vještina i sposobnosti.

S vremenom su se razvile i različite vrste motivacijskih teorija, kao što su paradigma biheviorizma, kognitivna paradigma te socijalno-kognitivna paradigma, koje proučavaju pojam motivacije iz različitih gledišta koja su primjenjiva i u području pedagogije te u odgojno-obrazovnim institucijama, u kojima se motivacija izravno ili neizravno veže uz ozračje i klimu unutar ustanove. Ovisno o uspješnosti razvijanja i poticanja motivacije unutar odgojno-obrazovne zajednice, oblikuje se i klima te ozračje te zajednice, pri čemu se poticajno ozračje smatra preduvjetom za uspješno korištenje motivacijskih tehnika.

Motivacijske tehnike kao takve se dijele na različite vrste te ne postoji jedna univerzalna podjela tih vrsta, kao ni univerzalni kriteriji po kojima bi se vrste mogle podijeliti. Uz motivacijske tehnike od velike važnosti su i motivacijske strategije koje se također dijele u više kategorija, ovisno o njihovom učinku i razini odgojno-obrazovnog procesa kojim se bave: jezičnoj razini, razini učenika, razini konteksta učenja, specifičnim motivacijskim komponentama nastavnika i specifičnim motivacijskim komponentama grupe. Važnost tih strategija je u uspostavljanju suradničkog odnosa učenika i nastavnika, čija je uloga motivirati učenike na suradnju i sudjelovanje na nastavi.

Kao što je prethodno već navedeno, motivacija je sastavni dio odgojno-obrazovnog procesa te su motivacijske tehnike od iznimne važnosti za sve sudionike tog procesa. Nastavnici moraju

biti u stanju ispravno odabrati i prilagoditi motivacijske tehnike koje će koristiti u svome nastavnome procesu, kako zainteresirao učenike, u ovome slučaju polaznike tečaja, na aktivno sudjelovanje i rad na nastavi te ih poticao prema postizanju određenih ciljeva.

Ovo istraživanje korištenja motivacijskih tehnika nastavnika u školama stranih jezika potvrdilo je teorijske odrednice koje su prethodno navedene. Pokazalo se da su nastavnici više-manje upoznati s različitim vrstama motivacijskih tehnika te ih primjenjuju i u vlastitoj nastavi. Iako teže što češćoj upotrebi motivacijskih tehnika na nastavi, većina ih ne upotrebljava svaki sat ili u količini koju bi oni možda htjeli zbog manjka vremena i/ili propisanog plana i programa. Tehnike koje koriste, koriste najčešće u uvodnom dijelu sata kao ponavljanje ili kako bi zainteresirali polaznike za neku novu temu. Tehnike koje koriste su u većini slučajeva usmjerene na upoznavanje polaznika s kulturološkim aspektom jezika i govornog područja tog jezika, na razvijanje samopouzdanja i poticanja na aktivno sudjelovanje polaznika, pri čemu ispitanici pridaju važnost uključivanju polaznika u tijek nastavnog sata i u sudjelovanje tijekom obrade nastavnog sadržaja u obliku grupnog rada ili rada u paru. Takav način rada, kao i prilagođavanje tehnika dobi polaznika, rezultira pozitivnim reakcijama polaznika na pojedine tehnike te kasnije i na njihov uspjeh. Istraživanje je također pokazalo da ispitanici samostalno rade na svojim motivacijskim tehnikama te ih konstantno usavršavaju. Prema tome može se zaključiti da su motivacijske tehnike važna komponenta nastavnog procesa, koja uvelike definira odnos nastavnika i učenika (u ovome slučaju polaznika tečaja), a sukladno tome i njihov stav prema radu, sudjelovanju i samome predmetu nastave. Također se može zaključiti kako, s obzirom na stalno unaprjeđivanje motivacijskih tehnika, postoji potreba za boljim upoznavanjem nastavnika s tom tematikom, kao i primjerima za praktičnu primjenu istih.

LITERATURA

- Andrilović, V., Čudina, M. (1986). *Osnove opće i razvojne psihologije*. Zagreb: Školska knjiga.
- Beck, R. C. (2003). *Motivacija: Teorija i načela*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Black, V. (1973). *Motivational Teaching in the College Philosophy Classroom*. *Metaphilosophy*, 4 (4), str. 346 – 363.
- Cheng, H., Dörnyei, Z. (2008). *The Use of Motivational Strategies in Language Instruction: The Case of EFL Teaching in Taiwan*. *Innovation in Language Learning and Teaching*, 1(1), str. 153 – 174.
- Dörnyei, Z. (1994). *Motivation and Motivating in the Foreign Language Classroom*. *The Modern Language Journal*, 78 (3), str. 273 – 284.
- Dresel (2004.). *Motivationsforderung im schulischen Kontext*. Göttingen: Hogrefe-Verlag.
- Franković, D., Pregrad, Z., Šimleša, P (ur.). *Enciklopedijski rječnik pedagogije*. Zagreb: Matica hrvatska, 1963., str. 525 – 526.
- Gal, K. (2007.). *Uporaba powerpoint prezentacija za postizanje bolje motivacije na satu engleskoga jezika s učenicima 2. razreda gimnazije*. *Život i škola*, 17 (1), str. 117 – 126.
- Jurić, V. (1979). *Metoda razgovora u nastavi*. Radovi Zavoda za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Krapp, A. (1998). *Entwicklung und Förderung von Interessen im Unterricht*. *Psychol., Erz., Unterr.*, München Basel: Ernst Reinhardt Verlag, 44, str. 185 – 201.
- Malouff, J. M., Rooke, S. E., Schutte, N. S., Foster, R. M., Bhullar, N. (2008). *Methods of Motivational Teaching*. University of New England, Australia.
- Marshall, H. H. (1987). *Motivational Strategies of Three Fifth-Grade Teachers*. *The Elementary School Journal*, 88 (2), str. 134 – 150.
- Melito, G. (1990). *Using Theatrical Techniques in the Foreign Language Classroom*. *Hispania*, 73 (3), str. 839 – 841.
- Meyer, H. (2005). *Što je dobra nastava?* Zagreb: Erudita.

Mihaljević Djigunović, J. (1998). *Uloga afektivnih faktora u učenju stranog jezika*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Palekčić, M. (1985). *Unutrašnja motivacija i školsko učenje*. Psihološki i pedagoški aspekti razvijanja unutrašnje motivacije učenika. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Beograd.

Prax, L. (2016). *Motivation im Unterricht*. Salzburg: Delta Phi B [Dostupno na: [http://www.physikdidaktik.info/data/_uploaded/Delta_Phi_B/2016/Praxs\(2016\)Motivation_im_Unterricht_DeltaPhiB.pdf](http://www.physikdidaktik.info/data/_uploaded/Delta_Phi_B/2016/Praxs(2016)Motivation_im_Unterricht_DeltaPhiB.pdf)]

Rotberg, J. M. (1973). *Punishment in the Classroom*. Education and Training of the Mentally Retarded. 8 (2), str. 33 – 36.

Topalov, J. (2011). *Motivacija u nastavi stranog jezika*. Novi Sad: Filozofski fakultet.

Trškan, D. (2006). *Motivacijske tehnike u nastavi*. Filozofski fakultet – Ljubljana.

Vizek-Vidović, V. (2014). *Motivacija i emocije*. Psihologija obrazovanja, Zagreb: IEP/VERN, str. 219 – 300.